PA 6411
.F7
Copy 1

PA 6411
.F7
Copy 1

THE LIBRARY OF CONGRESS
1800

Class PA 6411

Book .E7

E

FASTORUM HORATIANORUM

CAPITA PRIORA.

QUAE

UNA CUM SENTENTIIS CONTROVERSIS

CONSENSU ET AUCTORITATE

AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM ORDINIS
UNIVERSITATIS LITERARIAE
FRIDERICAE GUILELMAE BEROLINENSIS

AD SUMMOS

IN PHILOSOPHIA HONORES

RITE IMPETRANDOS

DIE XV. MENS. JUN. A. MDCCCXXXIX. H. L. Q. S.

PALAM DEFENDET

AUCTOR

LUDOVICUS CAROLUS FRANKE,
SAXO BORUSSUS.

ADVERSARII ERUNT:

R. MERKEL, Phil. Dr.
O. SCHNEIDER, Phil. Dr.
H. PAHL, Phil. Cand.

BEROLINI, 1839.
SUMPTIBUS GUILELMI BESSER.

PA6411
.F7

Berolini, typis C. G. Ende.

PARENTIBUS OPTIMIS

AD ULTIMAM USQUE RERUM LINEAM

PIE COLENDIS

HUNC LIBELLUM

AMORIS AC PIETATIS TESTEM

DEDICAVIT

FILIUS.

PROOEMIUM.

Acre quidem et satis lugubre vaticinium R. Bentlejus, cum veram sibi visus esset proposuisse temporum rationem, qua Q. Horatius Flaccus poemata sua scripsisset, ediderat hoc, ut, ubicumque viri doctissimi extra limites ab ipso positos in adsignandis temporibus evagaturi essent, toties illos in errores prolabi diceret. Verumtamen neque hoc, neque magna egregii viri auctoritas, neque ingeniosa ipsius disputationis brevitas, quam quis ab aperta rei veritate eaque ne argumentis quidem indigente profectam judicaverit, tantum valuere, ut, quae exeunte demum septimo decimo saeculo et initio sequentis coepta erat institui quaestio de hoc loco, T. Fabri, Rodellii, Dacerii et Massoni [1]) *potissimum studiis, ea aut abrumperetur aut ad finem perducta absolutaque crederetur. Nam quamquam, Bentlejum qui proxime exceperunt, interpretum nemo fere praeter Sanadonum* [2]) *in eandem rem denuo inquisivit, ita ut, sive triste illud vaticinium et auctoritas Bentleji, sive eximia rei difficultas eorum oculos praestrinxit, tacitum videri possint praebuisse consensum: non tamen in caussa sua defuit idem*

1) Jani templum Christo nascente reseratum cet. auct. Joanne Masson. Roterodami. 1700; ejusdem: Q. Horatii Flacci vita. Lugd. Bat. 1708.

2) Ed. Horat. Paris. 1728. II vol. 4., et 1756. VIII vol. 8.

ille Massonus, qui nullis se minis deterreri passus in censura secundae Bentleji editionis (Amstelod. 1713.), quae legitur in: Histoire critique de la république des lettres tant ancienne que moderne (Amstelod. 1714.) Tom. V. p. 148 — 203., ejus temporum constitutionem dedita opera aggressus est et prosperrimo successu refutavit. Recentiore vero aetate etsi non defuerunt, qui plane Bentlejo adstipularentur, tantum tamen abest, ejus ut temporum definitio communem hominum doctorum plausum retulerit, ut, simulatque in accuratiore suavissimi poetae interpretatione denuo studium operamque collocarunt, alii eam recte se habere praefracte negaverint, uti Chr. Dav. Jani [3]) *in praef. ed. 1778. p. CXIV., alii ex parte improbaverint et Massono maxime duce studuerint probabiliora eruere. Horum in numerum cum praestantissimos Horatii interpretes, Mitscherlichium, Car. Vanderburgium, Heindorfium, Jahnium, Th. Schmidium retulerim, tum Weichertum et Carol. Passovium, quorum ille in „Poetarum latinorum reliquiis" (Lips. 1830. 8.) et in opusculo de L. Varii et Cassii Parmensis vita et carminibus scripto (Grimae 1836. 8.) ut de universa Venusini vatis explicatione optime meritus, ita in explorandis poematum temporibus egregia qua pollet doctrina et judicii subtilitate versatus est, hic in erudita commentatione de Horatii vita et aetate composita, quae epistolarum interpretationi germanicae praefixa est (Lips. 1838. 8.), eidem rei perscrutandae, ut par erat, operam dedit. Attamen hi omnes quoniam et brevius pro librorum suorum fine has quaestiones tetigerant et singulorum magis carminum quam librorum computarant tempora, eo profecto res adducta erat, ut, cum nec Bentleji nec Massoni nec aliorum constitutiones temporum aut confutatae omnino aut unanimi omnium consensu comprobatae essent, certa quaedam harum rerum*

---

3) Jani ita judicavit: Bentlejana temporum ratio sic simpliciter posita et vix poterit satis firmis argumentis adstrui, neque ullam probabilitatem habet.

ratio et norma deesset, et omnes omnium aetatum et hominum computationes infelicissime mixtae, si non penes singulos [4]) *certe publica auctoritate valerent et quasi dominarentur. Inde operae pretium fecit meritoque gratiam iniit cultorum Horatii multiplicem* [5]) *Carolus Kirchnerus, V. Cl., qui in quaestionibus Horatianis Numburgi anno 1834. editis non solum falsam esse Bentlejanam temporum descriptionem erudite et dilucide exposuit, sed novam etiam pro explosa substituit et ad certam quandam rationem revocavit. Paulo ante G. F. Grotefendi prodiit commentatio de Horatii vita perscripta in Erschii et Gruberi encyclopaedia literarum et artium, sect. II. tom. X. (Lips. 1833.) pag. 457 — 476. Qui cum rectissime sibi persuasisset non posse vere judicari de poetae vita, ingenio, arte, nisi poematum tempora accurate cognita essent, id ipsum munus praeclara usus doctrina subiit, tamen ut aliorum sententias parum curans et ad conjiciendum quam ad probandum promptior nimia plerumque confidentia rem expediret. Hi quidem viri in re tam lubrica et tot tantisque dubitationibus obnoxia non mirum est, quod saepe in diversas abierunt partes. Nec negaverim utriusque commentationibus egregie consultum esse Horatii explicationi. At in operis summa — utar enim Bentleji verbis — totoque constituendo rem eos infeliciter*

---

4) Breviter quidem sed verissime quid improbandum sit in Bentlejana ratione exposuit Zumptius, V. Cl., in censura „Horatii restituti a James Tate," Cantabrigiae 1832. editi, quae legitur in annal. crit. Berolin. ann. 1833. Novembr. p. 659 sq. Prius contra Bentlejum paucis plagulis disputavit Leps in scriptione scholastica „Ist die Meinung des R. B. über die Zeit, in welcher die einzelnen Bücher der Gedichte des Hor. verfasst worden sind, die richtige?" Neo-Ruppin. 1828. 4. edita.

5) Cf. qui censuram egerunt libelli Kirchneriani, Obbarius in Jahn. annal. 1836. vol. 16. fasc. I. p. 46 sq. Lange in annal. crit. Berolin. an. 1835. II. vol. p. 859 sq. Feam in ephemerid. liter. Halens. ann. 1836. Febr. No. 22. p. 169 sq. Tum Kirchneri computationibus plerumque calculum adjecit nuperrimus Horatii editor Jo. Casp. Orelli, V. Cl.

admodum gessisse censeo et ita a vero aberrasse, ut Bentleji vaticinium mirabili plane casu ad hunc usque diem evenerit. Miratus enim utriusque viri confidentiam, qua suam quisque rationem tanquam veram et certam proposuit, postquam Kirchneri potissimum argumenta examinare coepi, videor mihi intellexisse, cum certam aliquam deesse normam, ad quam tota computatio dirigenda fuerit, tum ipsum disputationis fundamentum falsis opinionibus, quin incredibilibus commentis inniti. Quod judicium si recte et vere me fecisse ipsa mea scriptione comprobatum fuerit, non vereor ne, quod denuo in eandem rem inquisiverim, acta egisse et superflua videar, neu vanae et temerariae impugnandi novandique libidinis coarguar; a qua eo me longius abesse arbitror, quo majore teneor spe, fore ut, cum certo aliquo fundamento nixus viam mihi communiverim ad certiorem singularum rerum demonstrationem, probabiliora et veriora quam prolata sunt proferam et falsas aliorum computationes, nisi commenta argumentorum vicaria attulisse visus fuero, labefactem et conquassem, ne dicam prorsus evertam. Neque tamen is ego sum, qui et falsa mihi potuisse obrepere et permulta, quae vera sunt, debere me aliis indecora plane arrogantia infitias eam. Ita autem instituam quaestionem, ut in priore parte generalem Horatianorum operum descriptionem temporum proponam, tum in altera in hos cancellos singula poemata distribuam et quasi includam. Quamquam non eo usque progrediar, ut vel eorum carminum quae temporis indiciis plane destituta sunt aetatem pro quorundam more certo investigare studeam.

Qua nimia diligentia non solum mihi ipse inanem operam insumpsisse viderer, sed etiam in justam aliorum vituperationem incurrerem. Atque hanc ut devitem, eo magis annitendum mihi est, quo certius non tam auguror quam scio non defuturos esse, qui, cum in aliis rebus perscrutandis versari malint, naso adunco et alto supercilio despiciant hujuscemodi quaestiones, et, dum in temporibus inveniendis elaboratur, vel temporis jacturam conquerantur.

PARS I.

DE ORDINE ET TEMPORIBUS HORATIANORUM OPERUM.

CAP. I.

Horatii vita ad annum usque 713 u. c. descripta, quo primum in poesin incubuit.

Q. Horatius [1]) Flaccus VI. Id. Decembr. [2]) a. u. c. 689.

---

1) Nomina ipse prodit. Quinti: Sat. 2, 6. 37. Horatii: od. 4, 6. 44. et epist. 1, 14. 5. Flacci: Sat. 2, 1. 18. et epod. 15, 12. Quantopere in Horatii nomine explicando olim halucinati sint interpretes, intelligi poterit tum ex God. Ephr. Muelleri libro (Histor. crit. Einleit. zu nöthiger Kenntniss der latein. Schr. Dresd. 1747.) vol. III. p. 365—548, tum ex annotationibus VV. DD. ad Suetonii vitam Horatii, quas collegit Richter. (Zwickaviae 1830.) p. 2. — Nuperrime C. L. Grotefend. in ephemerid. literar. Darmst. ann. 1834. p. 182 aliquot inscriptionibus fultus probatum ivit, quod jam G. F. Grotefend. in Ersch. et Gruber. encycl. l. l. p. 457. b. breviter significarat, Horatii patrem Venusiae coloniae libertum fuisse, et cum Venusia ad tribum Horatiam pertinuerit, inde nomen accepisse.

2) L. Cotta et L. Manlio Torquato css., teste Sueton. vit. — Annum et mensem poeta notat od. 3, 21. 1. epod. 13, 6. epist. 1, 20. 27; diem Sueton. tantum. Recte Vincentius Bellovacensis specul. histor. (ed. 1473.) lib. VII, 67. „Anno imperii Augusti XXXV, regni vero Herodis XXV (immo XXIX) Oratius LVII (leg. LVII.) aetatis suae Romae moritur." Mendum quod est in Chronico Hieronymi ad Olymp. CXCII. ann. 3. (MMVII.): „Horatius quinquagesimo aetatis

(a. Chr. 65.) Venusiae [3]), urbe in confinio Apuliae et Lucaniae sita, natus est patre libertino [4]) qui coactor erat [5]),

---

suae anno Romae moritur." dudum sustulit Scaliger scribens: quinquagesimo septimo.

3) Inde Horat. Sat. 2, 1. 35.

— — Sequor hunc, Lucanus an Appulus anceps,
Nam Venusinus arat finem sub utrumque colonus.

neque solum ad Aufidum se natum (od. 4, 9. 2.) et Camenam suam Dauniam dicit (od. 4, 6. 27.) sed ipsam etiam Apuliam vocat altricem (od. 3, 4. 10). Nec mirum, quod patriae amore ductus in imaginibus maxime pingendis saepissime in Apuliae loca vel inscius incidit. Itaque non tantum Appulos (epod. 2, 42. od. 3, 5. 9. — 16, 26.), siticulosam Appuliam (epod. 3, 16), Dauniam (od. 1, 22. 14. 2, 1. 34.), mare Apulicum (od. 3, 24. 4.), quin lupos Appulos (od. 1, 33. 7.) diserte commemorat, sed etiam montes Apuliae, quos notos sibi esse scribit Sat. 1, 5. 77., Volturem (od. 3, 4. 9.), Matina cacumina (epod. 16, 28. cll. od. 1, 28. 3 et 4, 2. 27. v. Mannert. Geogr. libr. VIII. cap. 6. p. 78. Passow vit. not. 238), Garganum nemus (epist. 2, 1. 202. ibiq. Schmid.), querceta Gargani (od. 2, 9. 7.), Venusinas silvas (od. 1, 28. 27.), saltus Bantinos (od. 3, 4. 15. Liv. 27, 26.), Aufidum fluvium (od. 4, 14. 25. 3, 30. 10. Sat. 1, 1. 58.), Bandusiae fontem (od. 3, 13. Fea ad h. l. et ad 3, 4. 15. tum v. Lombardi antica Topografia di Basilicata in Memorie dell' Instituto archeologico Tom. I. p. 210. 211. Kirchn. quaest. p. 60. §. 17. Schmid. ad epist. 1, 16. 22. Obbar. ad epist. 1, 10. 6.), urbes, celsae nidum Acherontiae, pingue Forenti arvum (od. 3, 4. 14 et 16), Luceriam (od. 3, 15, 14.), Canusium (Sat. 1, 5. 91. 2, 3. 168.), Rubos, Bariam, Gnatiam (Sat. 1, 5. 94 sq.), Tarentum (Sat. 2, 4. 34. 1, 6. 105. od. 3, 5. 56. 1, 28. 29. epist. 1, 7. 45. 1, 16. 11. cf. epist. 2, 1. 207.). Nosti etiam Saturejanum caballum (Sat. 1, 6. 59.).

4) Cf. epist. 1, 20. 20. Sat. 1, 6. 6. et 45. Horatius ingenuus susceptus est; nam libertinus inde ab Appii Claudii Caeci censura (447 a. u. c.) dicebatur non ut antea liberti filius, sed ipse manumissus v. Masson. vit. Hor. addend. p. 371. Heindorf. ad Sat. p. 153.

5) Ita quidem ipse poeta dilucide Sat. 1, 6. 86.

Nec timuit, sibi ne vitio quis verteret olim,
Si praeco parvas, aut, ut fuit ipse, coactor
Mercedes sequerer.

ut non audiendi sint, qui secus tradant. Recte Sueton. in vita: patre libertino et exactionum coactore. Quo munere Venusiae fungebatur, non Romae demum, ut firmis parum argumentis nixi sibi persuaserunt Grotef. p. 458. a. et Obbar., censor Passovii libri in ephemerid. lit. Darmst. ann. 1834. p. 912. Matrem nusquam commemorat Flaccus. Sabinam autem illam anum in Sat. 1, 9. 30. Scholiastae habent nutricem, pariter halucinati hic atque de od. 3, 4. 10. (Altricis extra limen Apuliae.)

i. e. aut publicani minister et pecuniarum huic solvendarum exactor, aut argentarii mercenarius. Qui quamquam „macro pauper agello," (Sat. 1, 6. 71.) ut filius, „pauperum sanguis parentum" (od. 2, 20. 6.) recte se profiteri potuerit „in tenui re majores pennas nido extendisse" (epist. 1, 20. 21.), et a politiore urbanorum elegantia abhorruit nec literis fuit excultus: tam praeclare tamen pueri educationem instituit, ut non mirandum sit, quod justam invidendamque vel apud posteros meruerit memoriam. Fuit homo frugi et honestus, usu et exercitatione communis vitae pariter praeditus atque praeclaro recti pulchrique sensu. Cum igitur elucentes in puero ingenii dotes, animique vigorem et agilitatem perspiceret, noluit ludum Venusinum, cui Flavius tum praeerat magister, ab „infante non sine Dis animoso" frequentari, quamquam in eum

— pueri magnis e centurionibus orti,
Laevo suspensi loculos tabulamque lacerto
Ibant octonis referentes Idibus aera; (Sat. 1, 6. 73.)

sed relicto agello

— — puerum est ausus Romam portare docendum
Artes, quos doceat quivis eques atque senator
Semet prognatos.

Quin in curta supellectile Romae eum adeo liberaliter honesteque vivere jussit, ut (Sat. 1, 6. 87.)

— — vestem servosque sequentes
In magno ut populo si qui vidisset, avita
Ex re praeberi sumptus — — crederet illos.

Quae omnia nec commodi caussa nec vanitate quadam et inani gloriolae aucupio ductus fecit, siquidem nec ut lautiorem aliquando sibi filius rem pararet, nec ut ejus nobilitate aliquando ipse laudem caperet, tanta eum diligentia erudiendum curabat, et vero etiam optabat, ut aliquando

— — praeco parvas, aut, ut fuit ipse, coactor mercedes sequeretur. Hinc praeter omnem doctrinam id semper summum putabat, ut bonis probisque moribus imbueretur pueri animus. Ne igitur illecebris urbanis rustica morum simplicitas corrumperetur, neu insitos probitatis igni-

culos vitae fluctus urbanae restinguerent, nondum corroboratum ipse Romam comitatus, in nova sede (Sat. 1, 6. 86.)

— — custos incorruptissimus omnes
Circum doctores aderat [6]).

Quod quemadmodum patri honori dandum, ita est, quod filio mirum quantum profuisse laetemur in animi ingeniique conformatione. Cum enim singulari pater educandi ratione uteretur, hac, ut non tam jejunis praeceptis et commonitionibus, quam „exemplis vitiorum quaeque notando" (Sat. 1, 4. 105.) traditum ab antiquis morem servaret puero vitamque et famam incolumem praestaret [7]), donec sine cortice nataturus esset: inscius effecit, ut jam puerili animo studium ad hominum vitia attendendi eaque lepide et salse castigandi inculcaretur. Nec cassi labores erant in moribus pueri moderandis et emendandis. Quidni enim Flacco credamus, qui patris cura se liberum a gravioribus quae perniciem ferant vitiis mansisse, et mediocribus tantum quibus facile ignoscas teneri, libere et sincera fide affirmat [8])? Praetextatus Romam deductus est [9]), fortasse septennis

---

6) Praeter magistros literarios constat apud Romanos morum curam puerorum gessisse plerumque servos, qui dicebantur custodes, paedagogi. (Quintil. inst. or. 1, 1. 8. Hor. epist. ad Pison. 161.) Vel aetate provectioribus non deerant. Cf. Bernhardy histor. liter.-Rom. p. 22 et not. 43. Schwarz in libro (Geschichte d. Erziehung) vol. I. p. 326 (ed. 1813).

7) Consimilem educandi rationem praedicat Demea senex in Terent. Adelph. 3, 3. 59 sq.

— — — Fit sedulo:
Nil praetermitto: consuefacio: denique
Inspicere, tanquam in speculum, in vitas omnium
Jubeo: atque ex aliis sumere exemplum sibi.
„Hoc facito." — „hoc fugito." —
„Hoc laudi est." — — „hoc vitio datur."

8) Sat. 1, 4. 129 sq. — Audi Plin. epist. 4, 13. „Ubi enim aut jucundius morarentur quam in patria, aut pudicius continerentur, quam sub oculis parentum?" et Hor. Sat. 1, 6. 82.

— — Quid multa? pudicum
(Qui primus virtutis honos) servavit ab omni
Non solum facto, verum opprobrio quoque turpi.

9) Cf. epist. 2, 2. 42. Romae nutriri mihi contigit. Sat. 1, 6. 76. Puerum est ausus cet. epist. 2, 1. 70. memini quae plagosum mihi parvo Orbilium dictare.

ann. u. c. 696. [10]), siquidem ne prima quidem elementa literarum Venusiae perdidicit. His igitur Romae in ludo aliquo publico literatoris [11]) imbutus est. Tum grammaticorum scholas adiit et variis humanitatis disciplinis a pluribus praeceptoribus [12]) institutus et eruditus est, etiamsi unum tantum diserte memoret Orbilium Pupillum Beneventanum, qui inde ab anno u. c. 691. majore fama quam emolumento Romae docuit [13]). Pro more institutionis scholasticae, qualis diu apud Romanos obtinebat [14]), studiorum cursum ab Homero [15]) auspicatus est, cujus carmina pariter ac poetarum Latinorum, Livii Andronici [16]) aliorumque ipsi dictabantur [17]). Deinde, ubi crevit intelligentia, histo-

---

10) Ita Weichert. de Var. et Cass. p. 38. statuit, multo opinor probabilius, quam quod Masson. vit. Hor. p. 19. conjecit, Horatium anno aetatis decimo Lares suos reliquisse i. e. a. u. c. 699. vel 700. Quamquam quominus ante septimum fere annum id factum credamus prohibet od. 3, 4. 9. (Me fabulosae.)

11) Nepos apud Sueton. de ill. gr. cap. 4.

12) Sat. 1, 6. 81. Ipse mihi custos incorruptissimus omnes
circum doctores aderat.
Cf. Heind. ad Sat. 1, 6. 77. Mass. vit. p. 22. Nec defuerunt, qui nominatim afferrent alios v. c. Attejum Philologum, Cnejum Popilium. v. Richt. ed. Suet. vit. p. 146 et not. 41.

13) Epist. 2, 1. 71. cf. Sueton. de ill. gr. cap. 9. Bentl. ad epist. 2, 1. 69. Mass. vit. p. 22. Weich. p. r. p. 25 sq. p. 357. 37. Bähr. in libro: Röm. Literaturg. p. 222 et 710 sq. Passow vit. p. IX sq. et not. 16; commentat. in Jahnii annal. 1829. I. 3. p. 364 sq.

14) Quint. 1, 1. 12 et 1, 8. 5. „Optime institutum est, ut ab Homero atque Virgilio lectio inciperet, quamquam ad intelligendas eorum virtutes firmiore judicio opus esset." Cf. Schmid. ad epist. 2, 2. 44.

15) Epist. 2, 2. 42. Romae nutriri mihi contigit atque doceri, Jratus Grajis quantum nocuisset Achilles.

16) Epist. 2, 1. 69. Non equidem insector delendave carmina Livi
Esse reor, memini quae plagosum mihi parvo
Orbilium dictare. —
ubi Bentleji conjecturam: Laevi rectissime evertit Weich. de Laevio poeta §. 3. p. rel. p. 27 sq. 37. not. 14.

17) De quo more cf. epist. 1, 1. 55. 1, 18. 12. 2, 1. 110. Schol. ad Sat. 1, 10. 75. Weich. p. r. p. 25. not. 4. Passow vit. not. 20. — Caeterum recte mihi videtur conjecisse Rotterus (de Horatii studiis graecis. Gleiwitz. 1836. p. 6.), Horatium a tenerrimis

riae, philosophiae [18]) et accuratiori poetarum utriusque linguae studio operam dabat [19]), atque eo mox literarum et artium amore tenebatur, ut in tirocinio minime sibi persistendum esse censeret, sed quas primoribus tantum labris degustasset, eas penitius quasi arente fauce traheret et imbiberet. Itaque anno aetatis vicesimo [20]), u. c. 709. migravit Athenas, unde etiam tum omnis elegantior doctrina ad Romanos redundabat [21]),

Scilicet ut posset curvo dignoscere rectum,
Atque inter silvas Academi quaerere verum [22]),

philosophiae potissimum studiosus. Ibi eum in auditoribus Theomnesti Academici et Cratippi Peripatetici fuisse probabile est, quibus tunc ipsum cum caeteri juvenes Romani, qui studiorum caussa Athenis versabantur, operam

---

annis in domo paterna „lingua utraque" usum fuisse. „Constat enim, inquit, quam late ab antiquis temporibus pertinuerit graeci sermonis usus in Italia praecipue meridionali. Apulia et Lucania, quarum in confinio Venusium situm erat, ad eam Italiae partem numerabatur, quae Graecis colonis frequens nomen quoque Graeciae adepta erat." Facit pro hac sententia Sat. 1, 10. 30. (Canusini bilinguis.) eandemque proposuit Grotef. p. 458. a. cf. Pass. p. XI.

18) Non immerito suspicetur aliquis Horatium Philodemi Epicurei disciplina, cujus mentionem fecit Sat. 1, 2. 121., jam ante usum fuisse quam Athenas peteret.

19) Ea enim omnia continentur artibus, „quas doceat quivis eques atque senator Semet prognatos." Sat. 1, 6. 76. ibiq. Heind.

20) Ita Masson. vit. p. 33 sq. Anno u. c. 709. Ciceronis filius, Horatii aequalis, Bibulus, Messala aliique philosophiam artesque ingenuas addiscendi caussa Athenas abierunt; ac Ciceronis quidem filius, a. u. c. 690. natus, uno igitur anno Horatio minor, mense Aprili. Nec tamen inter utrumque familiarem usum fuisse, docte eleganterque ut assolet probavit Weich. de Var. et Cass. p. 328 — 334. cf. p. 36. Caeterum cum et manifestum sit, ante Caesaris necem patratam Horatium Romam reliquisse, et ipsius verba epist. 2, 2. 43: „Adjecere bonae paulo plus artis Athenae" brevem aperte commonstrent commorationem fuisse Athenis, cogimur fere, ut Massoni computationi adstipulemur.

21) Cf. Schmid. ad epist. 2, 2. 43. Cic. de off. 1, 1. 3, 2 cet.

22) Non Academicorum sectae se adscriptum fuisse his significat, sed philosophiae studium omnino. cf. Masson. p. 34. Nec in iis quae praecedunt verbis geometriam denotat, ut quibusdam placuit, quae indigne ne dicam inepte ita designaretur.

dabant [23]), tum maxima assiduitate quamvis dicis caussa M. Brutus [24]). Verbo significasse sufficiet, Attica studia ad animum pariter atque ingenium egregii juvenis excolendum, conformandum, emendandum haud dubie mirum quantum contulisse. Quidni enim tum philosophia et iterato exemplarium Graecorum, poetarum potissimum, studio, tum nobilium juvenum familiaritate et consuetudine, tum quod „mores hominum multorum vidit et urbes" eruditionem Horatii, animi cultum vitaeque communis prudentiam atque artem auctam et amplificatam esse verisimile sit adeo, ut ad totius vitae rationem et institutionem moderandam huic peregrinationi optimo jure tribuas summum gravissimumque momentum. Ipse quidem modeste dicit:

Adjecere bonae paulo plus artis Athenae.

Nec dubito tamen, quin his politiorem humanitatem et urbanitatem significaverit, qua studiorum curriculo quodammodo finem imposuit. Suaviter enim cum in loco grato delitesceret [25]), Romae infaustae illae tempestates exortae sunt, quae fieri non poterat quin et universam rempublicam et singulos cives vehementissime commoverent et perturbarent. Neque eae non tetigerunt Horatium. Etenim Brutus et Cassius, Caesare Idib. Mart. a. u. c. 710. interfecto, mense Sextili ejusdem anni [26]) „nunc metuentes arma Antonii, nunc ad augendam ejus invidiam simulantes se me-

---

23) Cic. de offic. 1, 1. 2, 2. 3, 2. (Quare quamquam a Cratippo nostro, principe hujus memoriae philosophorum, haec te assidue audire atque accipere confido.) 3, 33. fin. ad fam. 12, 16. 16, 21.

24) Plut. Brut. 24. *ἀναχθεὶς δ' ὁ Βροῦτος ἐκεῖθεν ἐπ' Ἀθηνῶν ἔπλει. Λεξαμένου δὲ τοῦ δήμου προθύμως αὐτὸν εὐφημίαις καὶ ψηφίσμασι, διῃτᾶτο μὲν παρὰ ξένῳ τινὶ, Θεομνήστου δ' ἀκροώμενος τοῦ Ἀκαδημαϊκοῦ καὶ Κρατίππου τοῦ Περιπατητικοῦ, καὶ συμφιλοσοφῶν ἐδόκει παντάπασιν ἀργεῖν καὶ σχολάζειν. ἔπραττε δὲ τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἀνυπόπτως.*

25) Epist. 2, 2. 46. „Dura sed emovere loco me tempora grato."

26) Cic. ad Att. 16, 7. Mass. vit. p. 44.

tuere, urbe atque Italia profecti [27])" cum Athenas pervenissent maximeque a Bruto, qui clam bellum paraturus philosophiae studium simulabat, omnes qui Athenis commorabantur Romani juvenes ad arma excitati essent [28]), etiam Horatius a literis ad militiam protrusus est [29]), „Bruto a studiis philosophiae, in qua tunc erat celebri nomine, cognitus [30])." Itaque vel labente anno 710. vel initio sequentis Athenas reliquit; haud dubie enim una cum Bruto, a quo tribunus militum factus erat [31]), abiit. Atque hic quidem, postquam Cassius ad Syros contendit, primum in superiorem Macedoniam profectus mox transmisit in Asiam [32]), ut suos milites quam longissime seductos ab Italia ex provincialium opibus aleret. Ita Horatius quoque in Asiam venit [33]). Semel Brutus in Europam se recepit, quod novos in Macedonia motus metueret [34]), sed rebus confirmatis in Asiam revectus est. Quem ubi Cassius Smyrnae convenit, uterque audita triumvirorum conjuratione, quae ex V. Calend. Decembr. ann. u. c. 711. renuntiata erat, communi consilio pro populi Romani libertate agendum ratus junctis viribus in Macedoniam trajecit, vel prohibiturus, quominus

---

27) Vellej. 2, 62.

28) Dio Cass. 47, 20. Plut. Brut. 23. 24.

29) Epist. 2, 2. 47. Civilisque rudem belli tulit aestus in arma. cf. Mass. vit. p. 46. Weichert. de Var. et Cass. p. 329.

30) Sunt verba schol. Cruq. ad epist. 2, 2. 47.

31) Sueton. vit. „Bello Philippensi excitus a M. Bruto imperatore tribunus militum meruit." Hor. Sat. 1, 6. 48:

Quem rodunt omnes libertino patre natum,
Nunc quia sum tibi, Maecenas, convictor, at olim,
Quod mihi pareret legio Romana tribuno.

32) Dio 47, 24.

33) Post Massonum fusius hoc ostendit Schmid. ad epist. 1, 3. 4. et 1, 11. 7. probantt. Passow p. XXXII. not. 92. Weich. de Var. et Cass. p. 40. not. 32. Grotef. p. 459. a. (Minus debebam confidentiloquus esse. Nam nimis me credulum iis quos laudavi accessisse nunc mihi persuasit acutissimus Lachmannus, praeceptor meus pie venerandus, qui in tanto certorum argumentorum defectu nil aliud certum esse me edocuit, quam potuisse Horatium in Asiam venire.)

34) Dio 47, 25.

hostis transiret, vel ipsam Italiam occupaturus [35]). Antea tamen et ipsi circumeuntes et per legatos emissos in suas traxere partes, qui nondum a se starent. Cassius Rhodum cepit, Lycios devicit Brutus [36]). Tum omnibus copiis in Europam trajectis et quidem

— — per freta vicinas inter currentia turris [37])

Thracia peragrata [38]) ad Philippos in Macedonia castra posuerunt. Eo igitur tempore Horatius quoque Asiam reliquit, ubi ab initio anni u. c. 711. usque ad aestatem anni u. c. 712. expeditionum quas Brutus suscepit [39]) particeps versatus erat. Mox adventare Caesar et Antonius. Et cum jam antea qui ab his praemissi erant C. Norbanus ac Decidius Saxa loca occupassent et castra metati essent, haud ita multo post signa conferri. Ita acerrimi libertatis vindices cum triumviris congressi duobus proeliis commissis et vicerunt et victi sunt, eorum ut fortuna, quae prona utrumque comitata erat, quasi fatigata paulatim demum labasse videri posset. Atque in priore quidem pugna Cassius ab Antonio fugatus et castris exutus cum Brutum quoque, qui vicerat Octavianum, superatum crederet, et vel terrore occaecatus, vel *οὐκ ἀκριβῶς (τὰ γιγνόμενα) διὰ τὸν κονιορτὸν ὁρῶν*, ut ait Appian. b. civ. 4, 113., centurionem quendam a se emissum, qui quid collega ageret exploraret, lento gressu una cum Bruti equitibus redeuntem vidisset, hostes accelerare opinatus Pindaro liberto cervicem porrexit [40]). Brutus ejus clade cognita clam collegae cadaver in Thasum deportari jussit et pecunia distributa verbisque consolatus

---

35) Dio 47, 32.

36) Dio 47, 33. 34. Vellej. 2, 69.

37) Epist. 1, 3. 4 ibiq. Schmid. Appian. b. c. 4, 82. Weich. p. r. p. 378 — 80.

38) En Horatium *αὐτόπτην!* Epist. 1, 3. 3. 1, 16. 13. od. 3, 25. 10.

39) Inde postea veteri suo sodali Pompejo Varo scripsit od. 2, 7.
O saepe mecum tempus in ultimum
Deducte, Bruto militiae duce.
Cf. Masson. vit. p. 55.

40) Dio Cass. 47, 46. App. b. c. 4, 113. Plut. Brut. 43.

milites in Cassiana castra, quod suis opportuniora essent, migravit. Dein noctu tantum hostium castra adortus et cum magno eorum detrimento per viginti fere dies ducens bellum, tandem militibus moram detrectantibus et quod suorum defectionem, quam nonnulli jam iniissent, majorem metueret, iterum cum hostibus conflixit. Victus autem acie fugatusque nocte se in tumulum recepit et rebus desperatis in Stratonis Aegeatae, familiaris sui, gladium incubuit exspiravitque protinus [41]). Cujus exemplum cum primarii viri secuti essent plerique [42]), Messala autem, quem poposcerant quidam ducem, „proximus in illis castris Bruti Cassiique auctoritati, servari beneficio Caesaris mallet quam dubiam spem armorum temptare amplius" referente Vellejo Pat. lib. 2, 71.: qui sospites ex pugna evaserant, ii aut victoribus ultro se dederunt [43]), aut in fuga salutem quaesiverunt, partim ad Sex. Pompejum [44]), partim ad suos abeuntes. Quos si veluti rates fractae navis disjectas et procella huc illuc agitatas animo et cogitatione prosequimur, eorum in numero Horatium quoque fortunae fulminibus prostratum et tanquam alterum Icarum si non ex alto aethere tamen ex honorifica tribunatus dignitate in infimam egestatem dejectum non sine dolore videmus. Is enim pugnae Philippensis non varios tantum eventus et vicissitudines sed ipsam etiam stragem expertus et suis oculis intuens, strenuus libertatis propugnator, tum demum

Cum fracta virtus et minaces
Turpe solum tetigere mento

ex proelio profugus morti voluntariae anteposuit salutem, quamvis dubia hostium gratia et venia, atque famae paene dispendio emptam [45]). Etenim cum victis fuga-

---

41) Dio 47, 49. App. b. c. 4, 131. Plut. Brut. 52. 53. Vellej. 2, 70.

42) Dio 47, fin. App. 4, 135.

43) App. 4, 135 sq.

44) Ut Ciceronis filius, Cassius Parmensis, alii. cf. Appian. b. civ. 4, 51. 5, 2 et 139. Vellej. 2, 72. Masson. vit. p. 56. Weich. de Var. et Cass. p. 331.

45) In promptu sunt omnibus testes militiae Flacci loci hi: od.

tisque non omnino data sit impunitas et gratia a triumvi-

2, 7. 10. sq. 3, 4. 26. Epist. 2, 2. 48 et ex quorundam sententia epist. 1, 20. 23. (Me primis urbis belli placuisse domique.) ibiq. Schmid. et Passov. vit. p. XXXI. not. 83. Suet. vit. — Praeterea post Massonum vit. p. 53, Ommeren in libro suo (Horaz als Mensch und Bürger), Klotz. in vindic. Horat., Lessing. in eximia commentatione quae inscripta est: Rettungen des Horaz (Vermischte Schrift. Berlin 1784. Th. 3. p. 239 sq.) et Wieland. in introductione ad epist. 2, 1. nuperrime de stipendiis Horatii acutissime disputarunt Eichstad. in paradox. Horatianis quintum propositis (Jenae 1834.), Jacobs. in script. Miscell. Tom. V. p. 315 sq. Weichert. p. rel. p. 453. de Var. et Cass. p. 37 et 330. Passow vit. p. XXXII sq. Denique v. interpret. Suet. vit. ed. Richter. p. 8 — 10 et si tanti est Salverte, Horace et l'empereur Auguste (Paris 1823.) p. 150 — 153. Constat, quantopere in confessione illa Horatii dijudicanda recteque aestimanda, quam veteri suo sodali Pompejo Varo fecit:

Tecum Philippos et celerem fugam
Sensi relicta non bene parmula,
Cum fracta virtus et minaces
Turpe solum tetigere mento.

ab hominibus doctis in diversas abitum sit partes. Dicam breviter, quod sentio. Horatius minime ignavus profugus scuto abjecto aciem reliquit, sed communis fugae post alteram cladem particeps fuit. Sed cavendum ne fortiorem habeamus quam fuit. Et nescio an nimis ejus virtutem bellicam exaggeraverit Lessingius ita disserens: (ed. Lachmann. Tom. IV. p. 28.) „Horaz war ein junger Mensch ohne Ahnen und Vermögen, und dennoch gelangte er gleich anfangs zu der Würde eines Tribuns. Ist es also nicht klar, dass Brut. persönliche Eigenschaften in ihm müsse entdeckt haben, welche den Mangel an Ahnen und Vermögen ersetzten? Was konnten dieses aber für Eigenschaften sein, wenn es nicht ein entschiedener Muth und eine vorzügliche Fähigkeit zur Kriegskunst wären?" Quod si verum esset judicium, mirandum esset, quod Maecenati ad bellum Actiacum abituro scripsit epod. 1, 15.

Roges, tuum labore quid juvem meo,
Imbellis ac firmus parum?

ubi aliud dixisse aliud sensisse videretur. In eo vero carmine, quod Pompejo Varo dicavit, abjectione illa scuti, sive vera fuit sive non, ex mea quidem sententia nil aliud significavit quam hoc: Se non usque adeo a partibus libertatis defensorum stetisse, ut acie Brutiana fracta vel mortem oppetendam duxerit, sed necessitati cedentem mutatoque consilio victorum gratia maluisse servari. Non igitur fortitudinem sibi abrogat in pugna praestitam sed eam tantum militiae suae adspergit maculam, quod non omnibus unguiculis pro partibus pugnaverit et vel ad internecionem usque in acie steterit. Posteriore tempore aperte Augusto gratificaturus cum sui suaeque militiae quadam irrisione scripsit epist. 2, 2. 48.

Civilisque rudem belli tulit aestus in arma
Caesaris Augusti non responsura lacertis.

et epist. 2, 1. 124 in faceta poetae descriptione haud dubie sua sti-

ris [46]), sed iis tantum, qui eorum in exercitus se distribui passi sunt, Horatium credibile est prius abiise in Italiam quam veniam impetrasset et postea demum eam adeptum esse [47]). Rediit in patriam fine anni u. c. 712. vel initio proximi, aetatis vicesimo quarto; nam pugna Philippensis

---

pendia respiciens; „Militiae quamquam piger et malus, utilis urbi." Caeterum „parmulae non bene relictae" mentionem non tam propterea factam esse judicaverim, ut fugam imagine significaret, quemadmodum summus ille Jacobsius statuit, sed ut hac etiam in re Archilochum et Alcaeum, qui et ipsi arma in proelio amiserunt (de Archilocho v. Archil. reliq. ed. Liebel. §. VI. p. 17 et fragm. 51. p. 147. Muret. var. lect. IX. 2. de Alcaeo Herod. 5, 95. Strab. 13, p. 600.), imitatus esse videretur, id quod nunc Weicherto quoque (de Var. et Cass. p. 38) et Orellio placere video.

46) Appian. b. civ. 4, 135. *ὁ δὲ σὺν τῷ Βρούτῳ στρατὸς, ὅτε ἐπύθοντο τεθνάναι Βροῦτον, πρέσβεις ἐς Καίσαρα καὶ Ἀντώνιον ἔπεμπον, καὶ συγγνώμης ἔτυχον, καὶ ἐς τὰ στρατεύματα αὐτῶν διῃρέθησαν, καὶ ἦσαν ἀμφὶ τοὺς μυρίους καὶ τετρακισχιλίους. παρέδοσαν δ' ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἑαυτοὺς καὶ οἱ κατὰ τὰ φρούρια, πολλὰ ὄντα.* — Neque tamen communem *ἀμνηστείαν* proclamatam fuisse omnibus inde patet, quod Caesar an. demum 714, cum contra Sex. Pompejum bellum pararet, impunitate proposita omnes eos recepit, qui aut proscripti fuerant, aut in bello Philippensi et Perusino militaverant, referente Dione Cass. 48, 29. *καὶ διὰ τοῦτό γε οὐχ ἥκιστα ὁ Καῖσαρ ὑπέμεινε, πάντας μὲν τοὺς ἐν τῷ πολέμῳ τῷ κατὰ τὸν Λούκιον τὸν τοῦ Ἀντωνίου ἀδελφὸν μεταστάντας πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐξ αὐτῶν γε τῶν σφαγέων ἔστιν οὓς ὄντας, ἄλλους τε καὶ τὸν Δομίτιον, πάντας δὲ καὶ τοὺς ἐκτεθέντας ἐν τοῖς λευκώμασιν, ἢ καὶ ἄλλως πως τῷ τε Βρούτῳ καὶ τῷ Κασσίῳ συμπολεμήσαντας, καὶ μετὰ τοῦτο τὰ τοῦ Ἀντωνίου πράξαντας, καταδέξασθαι ἐπ' ἀδείᾳ.* — Quin Sueton. Oct. 13. Caesarem scribit: „successum victoriae minime moderatum esse, sed capite Bruti Romam misso, ut statuae Caesaris submitteretur, in splendidissimum quemque captivorum non sine verborum contumelia saeviisse." Quantopere Romae omnium animi suspensi metu anxiique fuerint, adventum Caesare proferente, intelligitur ex Dione Cass. 48, 3. — Senec. de clem. 1, 10. Ignovit abavus tuus victis; nam si non ignovisset, quibus imperasset?

47) Maecenate intercedente id factum esse tradit Schol. Acr. ad od. 1, 1. 2. „Quoniam eum a caede liberavit, Bruto a Caesare superato, vel quia per ipsum liberatus est indulgente sibi Augusto, et multa etiam illi donavit Maecenas, amicus Augusti Caesaris." Perperam. Ipsi enim Maecenati Horatius initio demum anni u. c. 717 innotuit.

incidit in auctumnum anni u. c. 712 [48]). — Sed falluntur qui recta via eum Romam revenisse judicant. Immo tritissimo itinere Brundisino [49]) eum usum primum in paternam sedem commigrasse eo magis adducor ut credam, quo minus intelligitur, cur in summam dejectus inopiam destitutusque fautoribus Romam elegerit domicilium, neque Venusiam abierit, ubi in patris agello victum sibi comparare potuit certiorem saltem quam alibi. Sed ubi fundo paterno privatum se vidit [50]), propriaeque telluris novum incolam, non patrem, offendit, eum verisimile est

Decisis humilem pennis inopemque paterni
Et laris et fundi

Romam profectum esse, ibi ut praeclaris naturae dotibus victum quaereret, et in eruditorum hominum consortio iniquae sortis solatium. Tum igitur — audiamus ipsum — eum „paupertas impulit audax, ut versus faceret.“ Quo quid significaverit, eo magis e re erit paulo accuratius exponere, quanto firmius ita fore fundamentum spero, in quo ipsa disquisitio nitetur, quoque facilior ad eam fiet transitus.

Nemini unquam dubium fuit quin Horatius in epistola ad Julum Florum suum data indignantem querentemque, quod nec epistola neque exspectata carmina a mendaci poeta missa sint, narratiuncula illa de Luculli milite a v. 26 — 40. exhibita suam ipsius historiam, sortis vices, hisque ad poesin factitandam procreatum incitamentum tanquam in

---

48) Cf. Noris. Cenotaph. Pisan. dissert. II. p. 133 sq., Masson. vit. p. 50., Weich. p. rel. p. 453. de Var. et Cass. p. 38.

49) Non audiendus Schol., qui ex itinere ei istud periculum accidisse tradit, quod commemorat od. 3, 4. 26., quo ad Palinurum promontorium vitam paene naufragio amiserit. v. Mass. p. 58. Pass. not. 97.

50) Proscriptione, quod procul dubio recte monet Schol. ad epist. 2, 2. 49. „Significat se proscriptum fuisse.“ Inepte enim Horatius se inopem paterni laris et fundi esse questus esset, si venditus fuisset a patre agellus, cum puerum Romam comitaretur (Ita Masson.). Venusia autem in octodecim illis civitatibus erat, quarum agri veteranis a triumviris exeunte anno u. c. 711. assignabantur, ut diserte testatur Appian. bell. civ. 4, 3. Cf. qui idem statuerunt Ommeren., Kirchner. quaest. p. 60. §. 18., Passov. vit. p. XXXVII. not. 102.

pictura repraesentaverit. Quod quo vividioribus adumbratum videmus coloribus, quoque id clarius e v. 41 — 54. elucet: eo magis miseris sane, quod paupertas illa audax, quae ad poesin Flaccum instigavit, ad perversa et iniqua judicia interpretes quosdam impulerit, inque fraudes induxerit multiplices. Iam vero ea quae de Luculli milite legimus, qui

— — collecta viatica multis
Aerumnis, lassus dum nocte stertit, ad assem
28 Perdiderat, post hoc vehemens lupus, et sibi et hosti
Iratus pariter, jejunis dentibus acer,
Praesidium regale loco dejecit, ut ajunt,
Summe munito et multarum divite rerum.
Clarus ob id factum donis ornatur honestis;
Accipit et bis dena super sestertia nummum.

vide quam accurate — nisi imaginis involucrum fastidiose presseris — respondeant iis, quae de se Romae et Athenis faustis auspiciis nutrito conformatoque, sed belli civilis aestu in arma et pericula absumpto (v. 40 — 48.) effatur poeta a v. 49.:

Unde simul primum me dimisere Philippi
Decisis humilem pennis inopemque paterni
51 Et laris et fundi paupertas impulit audax,
Ut versus facerem; sed, quod non desit, habentem
Quae poterunt unquam satis expurgare cicutae,
Ni melius dormire putem quam scribere versus?

Comparantem enim et diligenter pensitantem v. 28. et 51. non poterit praeterire, hanc esse loci sententiam. Quemadmodum miles ille rebus perditis desperatione actus, vitae prodigus, sibique pariter atque hosti iratus in furorem verius quam fortitudinem bellicam protrusus et abreptus sit, ita se Horatius ait acerbissima eaque fatali calamitate pressum jactura dignitatis, libertatis reique familiaris ad eam usque morositatem et rabiem compulsum esse, ut totius vitae, sui ipsius et hominum osor indignationem, dolorem, odium, iram contumeliosis versibus

e pectore evomuerit et „jejunis dentibus acer" tanquam vehemens lupus in unumquemque audacter invectus in hominum vitiis et perversis studiis acerbe notandis acerbae fortunae solatium et levamen quaesiverit [51]). Hanc vero propensionem ad versus fundendos, quae juvenili fervore (od. 1, 16. 22. et od. 3, 14. 27.) etiam adaucta est, merito potuit Floro significare paulatim evanuisse. Nam ingenii fetibus claritatem nactus aerumnarumque veluti praemium propriam sedem cum vita et sorte humana quasi reconciliatus erat et mitiore utebatur animo et judicio. Itaque ut miles ille recuperatis quae perdiderat bonis noluit rursum dubium vitae discrimen subire quamvis laturus meritorum praemia: ita Horatius se abhorrere confitetur tum a Bioneis sermonibus et sale nigro, quibus hominum iram et invidiam denuo sibi conflaturus sit, tum vel a carminibus lusoriis scribendis, quod „anni euntes eripuerint jocos, Venerem, convivia, ludum."

Haec sola loci famigeratissimi interpretatio, quae magnum veritatis fulcrum adipiscitur inde, quod poetica Horatii rudimenta vere sermones et jambos fuisse scimus, verum ostendit impulsum, quo Horatius ad poesin factitandam primum ductus est. Quamquam quid loquor? Quemadmodum non tam fames et externa inopia, quam ipsa illa fatalis miseria et clades, acerba sortis vicissitudo indeque enata sollicitudo ac desperatio candidum Horatii animum pupugerunt, fodicarunt, exacerbarunt: ita nequaquam paupertas illa audax,

---

51) Cf. epod. 13, 9. Fide Cyllenea Levare diris pectora sollicitudinibus. — Sat. 2, 1. 5 sq. Ne faciam, inquis, Omnino versus. Ajo. Peream male, si non Optimum erat, verum nequeo dormire. V. 10. aut si tantus amor scribendi te rapit, aude caet.
ars poet. 105. — — Tristia moestum
Vultum verba decent, iratum plena minarum,
Ludentem lasciva, severum seria dictu.
Format enim natura prius nos intus ad omnem
Fortunarum habitum; juvat aut impellit ad iram,
Aut ad humum moerore gravi deducit et angit;
Post effert animi motus interprete lingua.
Virg. Georg. 1, 145.:
Tum variae venere artes, labor omnia vicit
Improbus et duris urgens in rebus egestas.

quam breviter dixit, poesis studium et amorem primum excitavit, sed id tantum effecit, ut, cui arti animi caussa pridem indulsit privatim, eam jam in re adversa majore studio et impensiore opera palam exerceret. Quis enim pro ipsorum rudimentorum artificio verisimile dicat aut ingenio poetae dignum, si statuerimus eum tum primum poemata fecisse, quem ad poesin tam proclivem fuisse atque in poetis ita habitasse novimus, ut vel graecos versus funderet (Sat. 1, 10. 35.), cum Romana utebatur disciplina? Quare et Plauti illud (Stich. 1, 3. 24.): „Paupertas omnes artes perdocet ubi quem attingit," et quod Seneca dicit (epist. 15.) „Quos nova artificia fames docuit," et si qua alia afferuntur (v. Mitscherl. ad od. 3, 24. 42. Schmid. ad epist. 2, 2. 51.), ita tantum in Horatii paupertatem cadunt [52]), quatenus ea ad novam et singularem poesis speciem procreandam et conformandam compulsus et stimulatus est. Ita sponte pervenimus ad primitias Horatianae poesis. Abrupto igitur vitae filo quod nevimus continuo in ipsam disputationis arcem invadamus. Qua in re cum multa, quae infra demum probabuntur, praeoccupaturus sim, benevolum lectorem monitum rogatumque velim, ut, antequam commenta crepet, quae justis in priore parte destituta sunt argumentis, alteram inspicere ne dedignetur.

---

52) Supersedeo eorum opinationes refutare, qui Horatium, aut ut vitam sustentaret aut ut innotesceret et in potentium hominum gratiam se insinuaret, primum versus fecisse sibi persuaserunt. Neutrum fieri potuit acerbis illis et contumeliosis poematis, quibus tantum aberat ut divitias aliorumque favorem sibi compararet, ut inimicitias, simultates, odia. Et cum nec de Sosiorum praemiis illa aetate cogitari possit (Passov. vit. not. 104. p. 38.), nec omnino Horatius ab initio poemata publici juris facere voluerit (Sat. 1, 4. 71.), prior illa sententia ne hilum quidem probabilitatis habet. Sed altera quoque, quam inter alios Weichert. p. r. pag. 453. de Var. et Cass. p. 39. §. 7. Pass. vit. not. 104. et Grotef. p. 459. b. suam fecerunt, digna est quae oblivioni detur. Rem acu tetigit Kirchner. in quaest. p. 15 sq. not. 4., cujus accuratam disputationem legisse poenitebit neminem.

CAP. II.

De temporibus quibus Sermonum libri scripti et editi fuerint.

---

§. 1.

Liber Sermonum primus anno u. c. 719. monobiblos editus.

Omnium quae quidem aetatem tulerunt Horatii poematum numerum uno obtutu ad tempora definienda perlustranti non potest non gratum acceptumque esse, quod ipsius poetae testimonio compertum habemus, *Sermones* primum scriptos et editos esse. Nam cum dicat in Sat. 1, 4. 39 sq.:

> Primum ego me illorum, dederim quibus esse poetis,
> Excerpam numero: neque enim concludere versum
> Dixeris esse satis, neque *si quis scribat*, *uti nos*
> *Sermoni propiora*, *putes hunc esse poetam.*
> Ingenium cui sit, cui mens divinior atque os
> Magna sonaturum, des nominis hujus honorem.

et Sat. 1, 10. 46.:

> *Hoc erat*, experto frustra Varrone Atacino
> Atque quibusdam aliis, *melius quod scribere possem*,
> Inventore minor.,

eum manifestum est solis sermonibus scriptis et evulgatis tum cum haec scriberet innotuisse, neque aut jambos, etiamsi forte jam composuerit, publici juris fecisse aut scripsisse lyrica carmina (cf. Kirchn. quaest. p. 5. §. 11.). Quod quemadmodum ea insuper re comprobatur, quod Horatium primum contumeliosos versus fecisse scimus: ita ulterius

progredi licet et inde, quod et Sat. 1, 4. et 1, 10. novae poesis defensionem continet, utraque igitur posteriore tempore composita esse debet quam aliae, et quarta quidem necessario post secundam (cll. 1, 2. 27. et 1, 4. 91.), decima rursus post quartam (cll. 1, 4. 6 sq. et 10, 1 sq. et 50. sq.), tum quod decima totius libri epilogus est, suspicari, Horatium cum Sermonum volumen primum *ederet* nec in lyricam poesin incubuisse, necdum epodon syllogen confecisse. Quaerenti vero mihi, quo circiter tempore liber primus Sermonum, qui, antequam conjunctim evulgarentur, si non in vulgi manus certe in doctorum fautorum amicorumque notitiam pervenerunt [1]), in unum corpus redactus et emissus sit, non dubium est quin extrema temporis indicia ex satira prima et decima petenda sint, quarum altera prologi, altera epilogi vices tenet. Ac primam quidem, quae certis aetatis vestigiis caret, nisi quod post annum u. c. 716. scripta est, quia poeta jam in Maecenatis familiaritatem adscitus erat, praeclare vidit Kirchner. in edit. Serm. Tom. I. p. 200. (v. 114.) ob miram similitudinem, quae inter vs. 114 — 116. et Virgilii Georg. I, 515 —515. intercedat, post libri I. editionem Georgicon exaratam esse, propterea quod Horatium Virgilii locum imitatum esse verisimile sit. Atqui primus Georgicon liber ob v. 24—42. et v. 501 sq. prodierit necesse est anno u. c. 719 [2]).

---

1) cf. Masson. histoire crit. Tom. V. p. 154 — 173., de Sermonibus maxime p. 166. Qui refutaturus opinionem Bentleji, non singula poemata sed tota eclogarum volumina simul a poetis publici juris facta esse statuentis, bene provocat p. 156. ad Catull. 1. „Namque tu solebas Meas esse aliquid putare nugas." (Sueton. Caes. 73.), et pag. 160. ad Stat. Silv. praef. lib. I. (Quid quod haec serum erat continere, cum illa vos certe — quorum honori data sunt — haberetis.). Eadem de re disputavit Kirchn. quaest. p. 6. §. 12—15. De recitationibus v. Thorbecke, de Asin. Poll. p. 104 sq.

2) Georgicon libros quattuor seorsum et diverso tempore scriptos et editos esse, tum argumentorum natura probatur, tum eo quod res gestae Octaviani, quae in singulis quibusque libris gratiae captandae caussa celebrantur, quamquam ad diversa tempora pertinent, ubivis tamen tanquam recens factae commemorantur. De temporibus, quibus Virgiliana opera composita sint, Serv. ad Aen. init. haec memoriae prodidit: „Amissis ergo agris Romam venit, et usus patrocinio Pollio-

Ergo eodem anno et Satira Horatii prima scribi poterat, et si scripta est, tota sylloge evulgari. Idque revera eo

---

nis et Maecenatis solus agrum quem amiserat recipere meruit. Tunc ei proposuit Pollio, ut *carmen Bucolicum* scriberet, quod eum constat *triennio* (cf. Donat. vit. §. 36.) scripsisse et emendasse. Item proposuit Maecenas *Georgica*, quae scripsit emendavitque *septem annis* (cf. Donat. vit. §. 40.). Postea ab Augusto Aeneidem propositam scripsit *annis undecim;* sed nec emendavit, nec edidit." Quae computatio verissima est. Nec erat quod Heynius (vit. Virg. ann. 725.) eam inter commenta Grammaticorum referret. Georgica confecta sunt ab anno u. c. 718. usque ad ann. 725. Tum Aeneidi conficiendae, de qua jam cogitabat cum Georgica scriberet (Georg. 3, 46.), operam dedit, insumpsitque, si anno 724. incepit, annos undecim ad mortem usque, quae incidit in ann. u. c. 735. — De Georgicon temporibus fusius exponam. Librum I. dixi anno 719. ad finem perductum et evulgatum esse. Vide mihi ne omnia indicia huc quadrent. Dicit v. 24.:

Tuque adeo, quem mox quae sint habitura deorum
Concilia, incertum est caet.

et v. 40 sq.:

Da facilem cursum, atque audacibus adnue coeptis,
Ignarosque viae mecum miseratus agrestes
Ingredere, et votis jam nunc adsuesce vocari.

Etenim Octavianus, ad quem haec pertinent, anno u. c. 719. inter deos tutelares a civitatibus coli coepit, teste Appiano b. civ. 5, 132. (*καὶ ἦν ὁ Καῖσαρ ἐτῶν ἓς τότε ὀκτὼ καὶ εἴκοσι. καὶ αὐτὸν αἱ πόλεις τοῖς σφετέροις θεοῖς συνίδρυον.*). Et bello Siculo feliciter profligato, quod respexit Virg. v. 28.:

An *deus immensi venias maris* ac tua nautae
Numina sola colant, tibi serviat ultima Thule caet.,

permulti honores ipsi decreti sunt (Dio 49, 15 ibiq. interpr. ed. Strz. vol. V. p. 588.), perennis supplicatio ea die qua vicisset instituenda, tum ut semper *corona laurea* uteretur. Hinc Virgil. a v. 26. ita perrexit:

— et te maximus orbis
Auctorem frugum tempestatumque potentem
Accipiat, cingens *materna* tempora *myrto.*

In his apte verba „tempestatumque potentem" traxeris ad naufragium, quo Octaviani classis ad Palinurum promontorium vere ann. u. c. 718. periclitata est (Dio 49, 1. Vellej. 2, 79. Appian. b. c. 5, 98.), ita ut poeta bellum adversa fortuna inchoatum ab Octaviano tanquam procellarum mariumque potente prospere ad finem perductum significaverit. Certiora indicia praebent v. 500 sq.:

Hunc saltem everso juvenem succurrere saeclo
Ne prohibete! Satis jam pridem sanguine nostro
Laomedonteae luimus perjuria Trojae.
Jam pridem nobis coeli te regia, Caesar,
Invidet atque hominum queritur curare triumphos.

tempore factum esse, non posteriore, pluribus rationibus confirmatur.

Primum enim — missis aliis rebus — patet Horatium, si ann. u. c. 713. vel 714. versus facere coepit, intra sex annos commode decem sermones conficere potuisse. Quin etiam, nisi ingenii ubertatem et feracitatem ei abjudicare volueris, quam poteris artissimos constitues temporum cancellos; id quod ipsum Bentleium nisi me fallit permovit, ut brevissimum singulis libris confectis temporis spatium assignaret [3]).

Quippe triumvirorum parum firma fide cum nemo non mox erupturum bellum praesagiret, veluti communium votorum interpres optabat poeta, ut tandem aliquando Caesar fluctuantem reipublicae statum tolleret victor. Tum qui commemorantur triumphorum apparatus, eos referes ad ann. 718., quo Pompejo victo Etruriaeque tumultu sedato Octaviano ovatio decreta est (Sueton. Oct. 22. Dio Cass. 49, 15. Jahn. introd. Virg. p. XXIII.). Denique quod dicit v. 509 sq.

Hinc movet Euphrates, illinc Germania bellum;
Vicinae ruptis inter se legibus urbes
Arma ferunt.,

id pertinet tum ad infelices Antonii pugnas cum Parthis eodem anno commissas (Dio 49, 25 sq.), tum ad motus, quos Etruriae urbes, Alpini et Illyrici populi aliique excitaverant (Dio 49, 34 sq.). Ad eos componendos Octavianus profectus rediit Romam ann. 719. exeunte (Dio 49, 38.). Expeditionem, quam in Britanniam suscepturus erat, Pannoniorum et Dalmatarum exorta rebellio prohibuit. Eam tamen respexisse Virgilium puto in v. 30. „tibi serviat ultima Thule." — Liber Georgicon II. post pugnam demum Actiacam exiit, id quod certissime probant vs. 170.:

— — et te, maxime Caesar,
Qui nunc extremis Asiae jam victor in oris
Inbellem avertis Romanis arcibus Indum.

victis enim Antonio et Cleopatra Octav. per Syriam in Asiam profectus Parthica composuit (Dio 51, 18. Suet. Aug. 26.). Eidem tempori convenit Dacorum mentio v. 497. facta (aut conjurato descendens Dacus ab Istro.). Daci enim, qui Antonio se addixerant, tumultuati sunt, cum is superatus esset (Dio 51, 22—23.). — *Liber III.* confectus et editus est ann. 724. vel init. seq., antequam Octavianus ex Asia rediisset triplicique triumpho acto (Dio 51, 21. intpr. Strz. VI. p. 27. not. 180.) Janum clausisset (cf. v. 16 — 33.), itemque *lib. IV.*, qui, si genuini essent vs. 559 sq. (v. Heyn. vit. 724.), necessario referendus esset ad ann. 724. Caeterum adi Weich. poet. rel. p. 314. not. 26. de Var. et Cass. p. 54. et not 45., et Masson. Jani templ. res. p. 121.

3) Mirari satis nequeo, quod sunt, qui Horatium praeter ea quae habemus poemata nulla scripsisse autument (v. Kirchn. quaest. p. 52.

Deinde nusquam posterioris temporis vestigium exstat. Nam nec Cassii illius *Etrusci* „ambusti capsis et libris" mentionem (Sat. 1, 10. 62.) nunc quisquam post accuratissimam Weicherti disputationem (de Var. et Cass. Parm. p. 213 sq. inpr. 265. 66.) ad Cassium *Parmensem* anno u. c. 723. demortuum referet, nec satira 8., in qua novi Maecenatis horti in Esquiliis aedificati (v. 7. et 14.) commemorantur, cum Kirchnero quaest. §. 34. p. 16. propterea anno 721. attribuenda est, quod in Sat. 2, 3. anno 722. scripta Maecenas in aedificando occupatus appareat (v. 312.), utraque igitur tempore non nimis inter se disjuncta esse potuerit. De qua re dicam infra. Immo nil impedit quominus totum librum anno u. c. 719. confectum fuisse et vel hoc vel sequenti — hoc enim in re incerta largiar — paulo post 1. Georgicon publici juris factum esse statuamus. —

Porro idem suadent Sat. 1, 10. vs. 45 sq.:

— molle atque facetum
Virgilio annuerunt gaudentes rure Camenae.

Nam ex his apparet Virgilium illo tempore Bucolica tantum et Georgica scripsisse, necdum Aeneidem coepisse stilo signare. Jam cum Georgica anno u. c. 724. absolverit et tum Aeneidi conficiendae operam dederit, Horatii satiram apertum est non post illum annum scriptam esse. Sed antecessit etiam multum id tempus. Nam in v. 42. perhonorifica Pollionis mentio injicitur, ut qui tunc ipsum praestantissimas tragoedias scripserit. Is vero intermisso aliquantisper tragicae poesis studio a. u. c. 724. ad opus historicum componendum se accinxit, *„arma civilia nondum expiatis uncta cruoribus"* descripturus, ipso Horatio teste (od. 2, 1. cf. Weich. de Var. et Cass. p. 53.). Ergo satiram 10. prius exaratam esse apparet quam Pollio bel-

---

§. 6. Weich. p. rel. p. 300. de Var. et Cass. p. 40. et alibi.). Quod quemadmodum per se incredibile et subabsurdum est statuere: ita si non ingenio certe arte Horatii indignum. V. modo Sat. 1, 4. 138. 139. 1, 6. 122. Multo rectius de studiis et multiplicibus ejus exercitationibus judicavere Passov. vit. p. 52. not. 157. 29. 181. et Grotef. p. 459. b.

lorum civilium historiam contexere exordiretur. Nunc cum Georgica anno demum u. c. 724. vel initio sequentis absoluta sint, necesse est aut *Bucolica sola* prodiisse statuas eo tempore quo Horatius *„molle atque facetum Virgilio Camenas rure gaudentes annuisse"* scripsit (ita Masson. vit. p. 158.), aut haec et *Georgicon aliquam partem.* Utrum verius sit, facile dijudicabit, qui mecum Horatium in prima satira Virgilianum locum ante oculos habuisse existimaverit. Nam ut in prima finem libri I. Georgicon aliquatenus expressit, ita in epilogo libri, dum blandam poeticorum Virgilii studiorum mentionem facit, Bucolica et 1. Georgicon volumen, quod solum prodierat, respexit. Solum autem 1. Georgicon volumen publici juris factum fuisse tum cum prior Sermonum liber evulgabatur, eo magis adducor ut credam, quo probabiliore mihi videor conjectura perspexisse, Georgicon volumen II. post editum demum librum Sermonum I. publicatum esse.

Quotiescunque enim pulcherrimam felicitatis descriptionem vitae rusticae in Virg. Georg. libr. II. v. 458 sq. relego, mihi temperare non possum quin Virgilio in compositione et primi versus et totius loci satiram Horatii primam obversatam esse putem. In qua cum quaeratur, qui fiat, ut nemo sorte sua contentus vivat, probeturque exemplis, plerosque omnes, militem, mercatorem, jurisconsultum, agricolam laudare aliorum hominum fortunam: quis pro intima utriusque poetae familiaritate et pro studio, quo Virgilius haud dubie Horatii scripta legit, ab omni probabilitate recedere dicat, si statueris, Mantuanum poetam vitae rusticae suavitatem et emolumenta descripturum bene memorem fuisse querelarum Horatiani istius agricolae,

— datis vadibus qui rure extractus in urbem
Solos felices viventes clamat in urbe,

et tum ponderosum initium versus 458.:

„O fortunatos nimium, sua si bona norint,
Agricolas."

ad illud Horatii: *„O fortunati mercatores"* composuisse, tum verbis *„sua si bona norint"* totam sententiam, quam Horatius fusius in satira prima tractavit, in recta suae

sortis aestimatione felicitatem sitam esse, expressisse quamvis breviter. Cui conjecturae qualicunque ut indulgeam, non tam aliorum quoque versuum et sententiarum similitudo (cf. Georg. 2, 508. et Sat. v. 41. Georg. 513. et Sat. 28. Georg. 502. de diversis hominum studiis) me permovet, quam quod hunc ipsum locum rursus imitatus est Horatius in epod. 2. „*Beatus ille*" sed tam singulari modo, ut consilium quod habuerit vix queat perspici. Etenim certum quidem est et indubitatum, Venusinum in celebrandis vitae rusticae laudibus pressisse Virgilii vestigia (Agnoverunt jam Schol. cf. Kirchn. Sat. ed. Tom. I. p. 200. quaest. p. 29. §. 54.), sed eas cur Alfio foeneratori tribuerit, et quid subita mentis immutatione istius hominis sibi voluerit, etiam nunc dubium est. Vide autem quam ex nostra ratione omnia sint explicatu facilia. Expresserat Horatius in fine Satirae primae libri I. exitum Georgicon. Quam blandam observantiam cum Virgilius vicissim imitatione compensasset, ille praeclara aemulatione effinxit Virgilianum locum in epod. 2., tamen ut pro festivo suo ingenio singulari carminis compositione probaret Virgilio, *etiamsi nossent* sua bona homines, tamen eos insana plura habendi cupiditate a cognoscenda percipiendaque cujusque sortis felicitate retineri. Alfius ille norat quidem vitae rusticae suavitatem, sed lucri studio captus nec poterat nec volebat eam amplecti. — Qua amabili Mercurialium virorum concertatione fieri non poterat quin eorum fautores, quorum in erudito consessu poemata recitabantur, summopere delectarentur et tum suavem Virgilii animum tum callidam Horatii festivitatem admirarentur et plurimi facerent.

Postremo altum silentium, quod de Caesare Octaviano ejusque rebus gestis in libro I. Sermonum tenuit Horatius, nescio an omnium gravissimum documentum sit, quo hujus voluminis confectionem et editionem ultra ann. u. c. 720. proferre vetemur. Non enim fortuito id accidisse, sed consulto Horatium de imperatore tacuisse, et propterea quidem quod nondum ad ejus partes transierat et sollicitudine ac moerore confectus non minus hunc quam Antonium

aversabatur [4]), tum inde efficitur, quod non solum familia ribus Octaviani[5]) aliquoties illusit sed ipsum etiam, dum vitam impudicam acerbe perstringit, tecte carpsit[6]), tum quod statim in fronte secundi voluminis (Sat. 2, 1. 10. et 84. 2, 5. 62.), quod non ita multo post pugnam Actiacam publici juris factum videbimus, tam dextram ornatamque Octaviani laudem intexuit sermoni, ut dubitari non possit quin, quam antea ei nondum tribuerat reverentiam et verecundiam, eam tum palam voluerit attestari. Quodsi igitur certum est Horatium eo tempore, quo librum 1. Sermonum composuit, nondum Octaviano favisse, nec ipsi innotuisse[7]), quaerendum erit, quando ei bene cupere coeperit. Id autem aliquot annis ante pugnam Actiacam factum esse valde probabile est. Etenim non solum brevi post hanc *„victore laetus Caesare"* exsultat seque aperte ejus partes sequentem prodit epod. 9. (v. 2. 21—24. 37.) Sat. 2, 6. 51 sq. od. 1, 37. 16 sq. et ante eam Maecenati in bellum profecturo se comitem esse velle paratumque esse omne Caesaris periculum una subire scribit epod. 1., sed prius etiam cum Maecenate diem, quo Sex. Pompejum a Caesare victum esse nuntius allatus erat Romam, festis dapibus celebravit (epod. 9, 7.) i. e. anno u. c. 718., quo Sex. Pomp. Asiam fugit, aut a. 719., quo jugulatus est. Quid mirum? Ex quo tempore Horatius fautoribus et amicis utebatur, qui Octaviani partes probarent, Maecenate, Virgilio, Vario (Weich. de Var. et Cass. p. 33 sq. et 72.)

---

4) Nude utrumque commemorat Sat. 1, 3. 4. (Caes.) et Sat. 1, 5. 33. (Antonium). Nec probabile est, quod Weich. p. r. pag. 445 sq. de Var. et Cass. p. 267. not. 48. et p. 370. statuit, Horatium M. Antonio triumviro favisse, quia ipsi cum Julo Antonio, triumviri filio, artior familiaritas intercesserit (Weich. de Var. et Cass. p. 344 sq.).

5) in Sat. 2. Tigellium, C. Cupiennium Libonem et v. 26. Agrippam (immerito dubitante Weich. p. rel. p. 456.), in Sat. 4. et 10. Petillium, alibi alios sugillat. v. infr. ad Sat. 1, 2. et Weich. p. r. p. 298. 423. 429. Passov. vit. not. 166. et 254.

6) Weich. de Var. et Cass. p. 34.

7) De Octavio, qui Sat. 1, 10. 82. memoratur, ignoto Horatii amico v. Weich. poet. reliq. p. 219.

aliisque, haud dubie odium, quod in publicae libertatis oppressorem conceperat, paulatim placabatur et restinguebatur. Et cum Octavianus moderatione sua, beneque patriae consulendi simulatione ab eo maxime tempore, quo Antonius a plurimis contemni atque hostis judicari coepit (ann. 718. Dio 49, 32. de anno 722. v. Dion. 50, 1. 4.), majore fructus sit civium amore: quidni sub eandem aetatem etiam Horatium illi indulsisse et cum eo quodammodo reconciliatum esse verisimile sit? Itaque omni opinor jure statuitur, Horatium per ann. 718—20. inflexa veluti mente pristino suo adversario coepisse favere. Quod si verum [8]), Sermones libri I. sponte apparet non potuisse post illud tempus scribi. Atque ita temporis limitem, ad quem usque liber scriptus sit, invenimus eundem, quem prologo et epilogo circumscribi supra vidimus.

Sed quoniam hac in disputatione et Sermonum libros seorsum prodiisse [9]), et Satiram libri I. primam prologum esse, decimam epilogum ut concessum sumpsi, restat ut utrumque quoad ejus fieri possit argumentis fulciam, praesertim cum aliter sentire viderim Zumptium in annal. crit. Berolin. ann. 1833. fasc. 83. p. 659., Kirchn. in quaest. p. 13 sq. ejusque censores Lange in annal. crit. Berolin. ann. 1835. 2. vol. p. 859. et Feam in ephemer. liter. Halens. ann. 1836. fsc. 22. p. 173.

---

8) Falluntur qui Horatium anno demum u. c. 725. ad partes Octaviani transiisse autumant, Weich. p. r. p. 298. not. 22. Pass. vit. not. 100. 133. 134. 146. 149. ad Sat. 1, 3. 82. Obbar. epist. 1, 1. 101. Grotef. p. 466. b. Quos meliora jam docere poterat Scholion *Cruq.* ad epod. 1, 7. „Dicitur Caesar Augustus Horatio dedisse militiae vacationem, cum id aliis denegasset. Nam totam urbem ad delectum vocavit. Valde enim timuit Antonium." Quod ut immerito commenticium dixeris, ita certo probat ipsum Augustum jam anno 723. Horatio favisse. Paulo aliter *Acron* ad l. l. „Ipso (Maecenate) enim agente Hor. ab Augusto militiae vacationem meruerat, quod injucundum sibi sine ipso confirmat." Idem vero ad Sat. 1, 5. 2. „Horatius missus fuit cum Heliodoro a *parte Caesaris.*" i. e. 717.

9) Idem statuerunt post Bentlejum recentiores fere omnes, Heind., Spohn., Jahn., Weich. p. r. pag. 277. 78. §. 3. pag. 298. not. 22. de Var. et Cass. p. 49. et 238., Passov. not. 166. p. LXII., Obbar. in Jahn. annal. 1836. 16. vol. 1. fasc. p. 46.

Ac primum quidem, si seorsum utrumque librum evulgatum esse aut sumimus aut probabilibus rationibus ducti pro certo ponimus, id nequaquam veterum mori repugnare velim animadvertas, siquidem non solum Virgilii Georgica, Propertii[10]) et Tibulli[11]) libros primos singulatim prodiisse certo scimus, sed ipsius etiam Horatii epistolarum librum I. et carminum IV. Idque rei naturae quam maxime consentaneum est in iis libellis, in quibus non unum argumentum continua compositionis serie tractatur, sed varia poemata continentur, qualia prout placuit aut plura poeta scribere poterat aut non.

Deinde rationes perpende, quae magnopere suadent, ut idem in Sermonum libris factum esse credamus, hasce:

1. Omnes secundi voluminis Sermones posteriore tempore scripti sunt, quam qui in primo leguntur. Quod etiamsi non ubivis possit evidenter demonstrari, id saltem pro certo affirmaveris, nullum esse indicium, quod contrarium probet, et e diversa Sermonum natura et indole haud dubie diversae poetae aetati tribuenda id ipsum quod dixi probabile fieri, ne dicam evinci. Non enim ii audiendi sunt, qui hanc illamve libri II. satiram ad idem tempus pertinere, quo primus confectus fuerit, solis conjecturis probatum iverunt, scilicet ut praeceptam suam opinationem, libros conjunctim emissos esse, aliqua certe veritatis specie fulcirent. Ita Kirchner. quaest. p. 60. §. 18. speciosius quam rectius Ofellum anno u. c. 717. adscripsit. Et cum quartam libr. I. satiram ad hiemem anni 722., decimam propter Cassii Etrusci mortem (v. 62.) ad exitum anni 723. prava computatione retulisset, indeque „Damasippum“, quem primis anni 722. mensibus satis recte assignavit, illis eclogis tempore praeponendum esse deduxisset: non erat sane quod ejusmodi suspicionibus nixus promiscue utriusque sylloges sermones exaratos esse putaret evinci, quin etiam uno eodemque tempore libros vulgatos pro certo poneret. Certiora in re sublesta argumenta flagitabit,

---

10) Propert. ed. Lachm. praef. p. XXVII.

11) Lachm. ad Tibull. p. 44. et Dissen ed. Tib. p. 20.

qui *plerosque* II. voluminis Sermones evidenter serius compositos esse quam primi meminerit, tum plura omnino isti rationi adversari, favere nostrae.

2. Videamus enim de librorum differentia. In altero cautior multo et mitigatior Satira est quam in priore. Acerbam mordacitatem, qua in hoc in unumquemque vel recto vel ficto nomine notatum libere invehitur — Sat. 2. 3. 7. 8. — frustra quaesiveris in altero. Hic non tam singulos homines quam morum et totius vitae, quae qualisque tunc fuit, perversitatem derisit, idque tam caute, ut omnem cavillationem non ex sua ipsius persona ut antea faceret, sed dramatica usus forma tribueret aliis. Quo artificio cum poeta referentis veluti actoris partes ageret [12]), fieri non poterat quin multo tutius et minore offensione circum praecordia hominum luderet. Dramatica vero forma ut satira mitior et minus acris facta est, ita perfectior etiam et omnibus numeris absoluta. Merito enim secundi voluminis eclogas ad unam omnes consummatissimas judicaveris. Iam cum duplicem hanc satirae mutationem inter se cohaerere et studiis, ingenio vitaeque conditioni poetae respondere, quin ex uno eodemque fonte profectam esse non tam consentaneum quam necessarium sit: utriusque rei caussam ex diversa poetae aetate repetendam esse is opinor concedet, qui verum impulsum, quo ad hoc poesis genus ductus sit, crediderit eum, quem supra significavi. Namque ut mitigata ista libri II. satira plane respondet poetae animo prospera fortunae vicissitudine emollito et cum vita quasi reconciliato (Sat. 2, 1. 44.: *pacis cupido*): ita eadem, quod perfectior est et praestantior — vel si versuum compositionem respexeris — ingenium prodit longiore exercitatione cultum et corroboratum. Quare vel inde in altero libro poetam aetate provectiorem perspexeris [13]). Accedunt alia. Absunt in posteriore libro flagitiosa et impudica. Multa tractantur quae ad philosophiam pertinent. Multorum hominum, quos in priore sugillavit, nulla in altero

---

12) Bene hac de re disseruit Passov. vit. pag. LXVIII. et not. 179.

13) cf. Passov. vit. not. 173. 174. 179.

mentio, ut Tigellii, Demetrii, Fannii, Fabii aliorumque, quippe quorum intermortua erat memoria. Contra in priore nullum vestigium, quod aut villam possedisse poetam aut scribam fuisse [14]) commonstret. Quem obiter tangit Octa-

---

14) Huic argumento non ita multum tribuerim. Nam scriptum quaestorium Horatium sibi comparasse, ut refert Sueton. vit., merito me judice in dubium vocavit *Sanadon.* in edit. Hor. (Amst. et Lips. 1756.) Tom. I. p. 133 et ex recentioribus primus *Paldamus* (in censura Passovii libri, quae legitur in Seebod. Jahn. et Klotzii annal. ann. 1835. vol. 15. p. 84.), scite monens istam narrationem ex solo versu 36. Sat. 2, 6. eoque male intellecto fluxisse videri. Profecto plura sunt quae rei fidem infringant. Nam cum Horatium, si unquam scriba fuit, statim post reditum ex Philippensi pugna vitae sustentandae caussa tali munere functum esse et per se satis credibile sit (ita judicat etiam Grotef. p. 459. b.), et Suetonii verbis comprobetur: „*victis partibus, venia impetrata*" (quae Passov. not. 105. pag. XXXIX. perperam ad id tempus retulit, quo Sex. Pompejus superatus est): mirum sane est in priore Sermonum libro nullam hujus rei mentionem fieri et quaedam etiam adversari. Etenim non solum Sat. 1, 5. 34. acerba irrisione *Aufidium Luscum*, insanum illum scribam, tangit et v. 66. adeo non honorificam scribae *Sarmenti* (cf. Weich. p. rel. p. 224 sq. not. 12.) mentionem injicit, ut eo tempore vix ipse potuerit in scribis esse, sed etiam in vitae suae quotidianae descriptione, quam Sat. 6, 111 sq. dedit, nil plane de eo munere profert, quin negotiis se liberum esse perspicue affirmat. v. modo v. 110„ „*Quacunque libido est, Incedo solus.*" v. 128. „*domesticus otior.*" Solum quod possis afferre testimonium est in Sat. I, 4. 138. „*ubi quid datur oti, Illudo chartis.*" Quibus verbis si revera muneris alicujus vacationem significavit, et si ordinem quo leguntur Sermones secundum temporis seriem, qua scripti sunt, constitutum esse recte dixeris: Horatius, si unquam, debebit ad id usque tempus, quo Sat. 4. composuit, scriba fuisse, neque vero posteriore. Nam cum provectior aetate plerumque ruri degerit (test. Suet.), ita otio literario deditus, ut epistolarum scribendarum munus, quod Augustus (anno fere u. c. 731. cum aegrotabat, ex conjectura Massoni vit. p. 226.) ei obtulit, recusarit (Suet. Wiel. ad ep. 2, 1.), deinde cum improbabile sit eum, ubi in principum familiaritate fuit, in scribarum grege amplius versatum esse, qui honesti quidem per se erant (Cic. Verr. 3, 79.), sed annumerabantur tamen ministrorum magistratuum inferiori classi (Schmid. ad epist. 1, 8. 2.): summo jure Wieland. ad Sat 2, 6. 36. conjecit Horatium ad id usque tempus, quo Maecenati insinuatus sit, scribae provincia functum esse, postea se abdicasse. Hoc factum fuerit necesse est anno u. c. 717. (Ita Jahn. quoque statuit in edit. p. 270. et Obbarius in Zimmermanni ephemerid. ann. 1834. p. 915.). Quo autem tempore scripsit (Sat. 2, 6. 36.):

De re communi scribae magna atque nova te
Orabant hodie meminisses, Quinte, reverti,

eo dudum desierat scriptorio munere fungi. Nam etiamsi nolis

vianum perhonorifice et de industria commemorat aliquoties in altero. Cujus in primo severus et acerrimus judex et aestimator fuerat, Lucilium statim ab initio alterius aliquanto rectius et multo mitius dijudicat (v. 17. *sapiens* Lucilius. v. 29. Lucili ritu, nostrum melioris utroque. v. 74. Quidquid sum ego, quamvis Infra Lucili censum *ingeniumque*), ita profecto, ut nisi temporis spatium intercessisse dicas mutatum illud et a priore plane diversum judicium explicari nequeat. Quae omnia si complectimur, quis tandem est, qui diversum compositionis tempus, diversam poetae aetatem, mutata studia et sensus luculenter commonstrari negaverit? Iam si libri II. Sermones ad unum omnes post primi *conscripti* sunt, videamus quid colligi possit. Nam quamquam illud, quod probandum nobis sumpsimus, diverso tempore et separatim utrumque librum *evulgatum* esse, minime sequatur necessario: tamen et fieri potuisse intelligitur et factum probabile esse. Esto enim. Fuerit uterque liber uno eodemque tempore editus. Eccui non mirum videatur, Horatium adeo constanter temporis ordinem servasse, ut nullam plane habuerit argumenti et compositionis rationem, qui in tribus carminum libris conjunctim publicatis singulorum natales ita non respexit, ut diversissimae aetatis carmina juxta collocaverit? Cur tandem adeo praevaluerit temporis ratio in Sermonum ordine constituendo, ut vel Octaviano justam denegaverit observantiam ea aetate, qua haud dubie ipsi favit? Cur tandem maledicentissimam libri I. satiram secundam statim in fronte operis posuit et pertinaciter de Octaviano tacuit, cujus vel secunda manu honorificam potuit mentionem facere? Quidni Satiram I. nonam, cujus compositio

---

cum Paldamo *communem rem* intelligere *negotium publicum*, facile tamen est explicatu, quid dixerit. Quippe cum Maecenatem haberet familiarem et fautorem, scribae eo utebantur intercessore ac sequestro, eumque adibant, ubi res gravis agebatur. — Nec scriba fuit, cum scripsit epist. 1, 14. 17.:

Me constare mihi scis et discedere tristem,
Quandocunque trahunt invisa negotia Romam.

Caeterum v. quae interpretes hac de re protulerunt apud Richt. (Suet. vit.) p. 10—13. et Masson. vit. p. 74 sq.

ad dramaticam formam proxime accedit, libro secundo interposuit? Quidni omnes Sermones uno corpore evulgavit, cum nequaquam ipsi verendum esset, ne nimis accresceret opus? Eumne non festinasse editionem, cui curae cordique esse debuit, ut Maecenati, amicissimo fautori, quam maturrime gratum animum insigni aliquo et publico monumento testaretur, et ut eae potissimum eclogae, quae novae poesis defensionem continerent, omnium manibus tererentur? Eumne per decennium et quod excurrit fando tantum et audiendo vulgo innotescere scripta sua passum fuisse, neque exemplaribus fide descriptis mutilationes lividi Pantilliorum gregis et depravationes sedulo cavisse? Eumne legem quam postea scripsit: *„nonumque prematur in annum"* adeo in Sermonum editione migrasse, ut, si vulgarem sequaris rationem, ab anno u. c. 713. usque ad 726., si non in scriniis membranas presserit, certe communem earum lectionem prohibuerit? Mirum profecto ni haec et similia talia esse sentias, quae non solum utrumque librum conjunctim publici juris factum esse vehementer dissuadeant, sed contrariam etiam rationem et festinatam omnino editionem comprobent. Nec quicquam agunt, qui ut suum tibi obtrudant ad notissimum illum locum provocant, qui est in Sat. 1, 4. 71.:

Nulla taberna meos habeat neque pila libellos,
Quis manus insudet vulgi Hermogenisque Tigelli,

scilicet de industria reticentes quae statim sequuntur (vs. 73. et 74.):

Nec recitem cuiquam nisi amicis, idque coactus,
Non ubivis coramve quibuslibet. —

unde abunde patet maturo admodum tempore haec scripta esse, quo nondum ipsum juvit *„Immemorata ferentem Ingenuis oculisque legi manibusque teneri"*, ut ait epist. 1, 19. 33., quoque poemata nondum descriptis exemplaribus, sed rumore tantum et ore hominum propagata apud vulgus innotuerant. Atque cum ob haec et alia indicia satira illa anno 716. assignanda sit: nemo facile negaverit Horatium post triennium fere de poematum editione longe potuisse aliter sentire. Et quanto secius judicat Sat. 2, 1. 45.:

— — *At ille,*
Qui me commorit — melius non tangere clamo —
Flebit et insignis tota cantabitur urbe!

Proinde erit profecto quod rationibus quas protulimus fidem habeas. Sequitur tertia, qua non probabile solum fit, singulatim et diverso tempore Sermonum libros prodiisse, sed etiam cogimur, id ut statuamus.

3. Ea inde petenda, quod priori libro prologus et epilogus additus est, alteri prologus tantum, neque vero epilogus. Nam si utrumque librum simul et eodem temporis momento edidissit Horatius, haud dubie aut suum cuique, aut si uni tantum, non primo sed secundo addidisset epilogum, quo totum opus rite clauderetur. Ita ipse in trium librorum editione carminum prologum (1, 1.) ab initio posuit, epilogum (3, 30.) in fine totius operis. Sed deest et primo clausula et secundo prooemium. Contra et hic epilogum habet (2, 20.) et tertius speciem certe prologi (od. 3, 1. Odi profanum caet.). Haec igitur prout placuit poetae. Eodem modo primum epistolarum librum, quem seorsum prodiisse nemo unquam negavit, justo prooemio et epilogo instruxit.

Verum cum ii, qui secus censent, vel negaverint decimam libri I. satiram epilogi, et primam I. et II. prooemii locum tenere (cf. Kirchner. edit. Serm. p. 157. quaest. p. 11. et 12. §. 24.), vel fortuito factum dixerint, quod in altero desideretur epilogus: opus est cum omnino de prologorum et epilogorum fine et indole disserere, tum de Horatianis, eo magis, quo clarius ex argumento et natura Sat. I, 10. et II, 1. diverso libros tempore pervulgatos esse apparebit.

Triplex fere prooemiorum finis est, quandoquidem iis aut dedicatur opus, cui praefixa sunt [15]), aut argumentum et tractationis ratio paucis significatur [16]), aut defenditur

---

15) Catull. I. Phaedr. fab. 3, prol. 4, prol. Propert. 2, 1. Ovid. Fast. 1, v. 3 sq. Horat. od. 1, 1. Sat. 1, 1. epist. 1, 1.

16) Plane ut in fabularum prologis. Virg. Georg., Phaedr. fab., Ovid. Fast. lib. I. II. III. caet. Horat. Sat. 2, 1. od. 4, 1. epist. 1, 1.

consilium scriptoris et tractata materia [17]). Item epilogus triplex esse potest. Aut enim defensionem libelli continet [18]), aut brevem vitae adumbrationem [19]), aut merae clausulae et perorationi inservit [20]). Sed variae hae prooemiorum et epilogorum species tantum abest ut certam aliquam usuque sancitam formam habeant, ut nulla plane lege adstrictae diversissimam quamque induant et pro arbitratu et consilio poetae conformentur. Quod bene jam vetus *Schol. Porphyr.* annotavit ad epist. 1, 20. his: „Mirum est hanc locutionem inter epistolas poni, cum neque ad absentem neque ad praesentem hominem scripta sit, nisi quia receptum est et *principia* et *fines* in omnibus libris *nullius legis formula contineri.* Unde sic Lucret. incipit primum Epicureae sectae librum, sic Virgilius quartum Georgicorum." Proinde non ea tantum poemata vel prooemia vel epilogi habenda sunt, quae tota compositione hunc ipsum finem aperte prae se ferunt, ut Hor. od. 1, 1. 3, 30. epist. 1, 20., sed ea etiam, in quibus idem poetae consilium tectius veluti involucro obscuratum latet. Cujus generis prorsus insignia sunt exempla apud ipsum Horatium od. 4, 1. et 4, 15. sat. 2, 1. et epist. 1, 1. Qualecunque igitur in ejusmodi poematis argumentum tractatur, modo ne plane a fine abhorreat, aptum judicandum erit, quo poeta aut justum libro prooemium praefixerit aut exitum subnexuerit. Quod statim cadit in satiram I. primam. In qua etiamsi non diserte poeta, quod inesse vellet: „Tibi, Maecenas, hunc libellum dedicatum consecratumque volo" significaverit: tamen et materies et tractatio ejusmodi est, ejus ut consilium clare appareat. Argumentum tale est, ut nullum potuerit prooemio aptius eligi. Tuetur poeta poesin suam. Cujus cum indoles in eo sita sit, ut perversa

---

17) Propert. 2, 1. Hor. Sat. 2, 1.

18) Propert. 2, 25. Ovid. Amor. 1, 15. Hor. Sat. 1, 10.

19) Propert. 1, 22. Virg. Georg. 4, 563. Ovid. Amor. 3, 15. Horat. epist. 1, 20.

20) Ovid. ars am. 1, 771. 2, 733 sq. 3, 809 sq. Metam. 15, 871. Fast. 1, 723 sq. Virgil. in Georg., Horat. epist. 1, 20. od. 2, 20.

hominum studia nunc mitius nunc acerbius notentur, probat Maecenati, esse sane quod quis ea rideat, siquidem his vera vitae felicitas prohibeatur. Simul ostendit eam sublatis tantum quibus arceatur caussis et communi perversitatis fonte veluti obstructo revocari et adaugeri posse. Atqui, si qua alia, satirica id poesi efficitur. Nec dubito quin Flaccus, praeterquam quod educatione, studiis et fortuna ad castigandos hominum mores incitatus est, etiam prodesse voluerit, sive, ut ipsius utar verbis,

Simul et jucunda et idonea dicere vitae.

Ergo et caussa et utilitas satiricae poesis in argumento latet. Compositio autem et natura hujus satirae a caeterarum aliquatenus distat. Habet enim epistolae formam. Tum poeta non ut in caeteris certos homines de industria perfricat sale eorumque vitia carpit — obiter enim et veluti in transcursu sugillat Fabium v. 14., Ummidium v. 95., Maenium, Nomentanum v. 101., Tanain socerumque Viselli v. 105., et Crispinum v. 120. — sed — *amoto ludo seria quaerens* (v. 27.) — tanquam philosophus generalem aliquam quaestionem sibi tractandam sumit hanc, ut felicitatis humanae defectum explicaturus in communem vitiorum caussam et fontem inquirat. Quis est igitur, qui huic satirae primam sedem fortuito a poeta assignatam esse dicat? Mirum profecto, si ei sortem „Non ratio dederit sed fors objecerit illam.“ Mirum profecto, si Horatius non de industria, sed inscius talem libro exeunti praefixerit satiram, quae et forma et argumento prologum sapit. Mirum, si noluerit omnino prooemium addere, quod tamen usitatissimum et fere sollemne fuit.

Praeterea in omnibus Horatii poematis, quae prooemia haberi vel possunt vel debent, permirum sane et singulare hoc est, quod una potissimum eademque idea a diversis hominum studiis repetita usque recurrit. Quod quemadmodum inde accidisse consentaneum est, quod consimile in singulis vel potius idem poetae consilium et argumentum erat: ita ea poemata in quibus ista sententia emicat — modo sede sua prooemia haberi queant — recte judicabuntur a poeta in eum finem composita esse, ut prooemia

essent. Vide mihi, quam mire omnia concinant. Quam in limine 1. carminum fusius tractat sententiam, alios aliis teneri studiis, se delectari poesi, eam eadem plane cogitationum serie sed brevius persequitur in Sat. 2, 1. v. 24—29.:

Quid faciam? saltat Milonius, ut semel icto
Accessit fervor capiti, numerusque lucernis.
Castor gaudet equis, ovo prognatus eodem
Pugnis; quot capitum vivunt, totidem studiorum
Millia. Me pedibus delectat claudere verba
Lucili ritu, nostrum melioris utroque[21]).

In eandem delabitur epist. 1, 1. 77 sq.:

Pars hominum gestit conducere publica: sunt, qui
Crustis et pomis viduas venentur avaras,
Excipiantque senes, quos in vivaria mittant.
Multis occulto crescit res foenore. Verum
Esto, aliis alios rebus studiisque teneri,
Idem eadem possunt horam durare probantes?

et in epistola Augusto dicata, quae primam alterius libri sedem tenet v. 114 sq.:

Navem agere ignarus navis timet; abrotonum aegro
Non audet, nisi qui didicit, dare: quod medicorum est,
Promittunt medici; tractant fabrilia fabri:
Scribimus indocti doctique poemata passim.

Quid vero? quod prima libri I. satira tota in illa? I nunc et caeco id casu factum pronuntia, nempe ut ipse videaris caecutire. An fortuito Propertius quoque in ipso prologo libri II. v. 43 sq. eandem sententiam expressit:

Navita de ventis, de tauris narrat arator,
Enumerat miles vulnera, pastor oves.
Nos contra angusto versamus proelia lecto,
Qua pote quisque in ea conterat arte diem.

Profecto talia indicia non plane spernenda sunt. Produnt

---

21) Hic ipse locus nescio an omnium optime tueatur addubitatum illud „*Me* doctarum hederae caet."

consilium poetae, qui cognato argumento ad cognatum sententiarum decursum vel inscius deductus est. Quapropter etiam ita primam libri I. satiram prologum esse evincitur.

Apertius poetae consilium est in satira libri II. prima. Pertinet ad tertiam quam posui prooemiorum speciem, in quibus scriptoris consilium et tractata materia defenditur[22]). Primum igitur suam ad scribendum propensionem interno aliquo stimulo oriri dicit (v. 5. nequeo dormire.). Suo quemque delectari studio, se poesi (v. 26.). Proinde scripturum se esse, quaecunque vitae futura sit conditio (v. 57 sq. v. 60. Quisquis erit vitae, scribam, color.). His nil aliud voluit, quam ut, qua de caussa rursus satiras componeret, lectoribus exponeret, et e necessitate, qua ad poesin satiricam compelleretur (v. 52. unde nisi intus monstratum.), scribendi excusationem peteret. Inde est quod v. 4 sq. ita sermocinatur:

— — Trebati,
Quid faciam, praescribe. „Quiescas." Ne faciam, inquis,
Omnino versus? „Ajo." Peream male, si non
Optimum erat, verum nequeo dormire.

Inde est quod laudibus Caesaris canendis se imparem esse confitetur v. 10 sq. Inde est quod Lucilii exemplo instauratam poesis speciem defendit. Tum ita eam tuetur, ut non solum ea, quae ad id usque tempus ab eo scripta essent, omnium, etiam vulgi manibus trita et ab omnibus dijudicata fuisse appareat, sed haec etiam satira non doctae fautorum amicorumque coronae, sed communi omnium hominum lectioni destinata et scripta videri debeat. Non ultro se ait neque malignitate instigatum perversa hominum studia carpere (v. 40.), sed ut ineptas obtrectatorum (v. 42. infestis latronibus) cavillationes eis quae sibi dederit natura armis *rejiciat* et *propulset*. „*Ille*," inquit v. 45.,

---

22) Bene *Hempel* in interpret. fam. Hor. Sat. 2, 1. (Bromberg. 1833.) p. 1.: „Haec satira non loco magis quam re et argumento secundi libri aditum patefacit. Nam per speciem se defendendi, cur pergat scribere satiras, ipsarum scribendarum jus poeta sibi vindicat."

„Qui me commorit — melius non tangere clamo —
Flebit, et insignis tota cantabitur urbe."

Etiamsi igitur aliis satira nimis acris et mordax (v. 1.), aliis sine vi et gravitate videatur esse, etiamsi jus et judicium minitentur alii (v. 2. 81.), alii exsilium vel favoris jacturam procerum virorum vaticinentur (v. 59—61.): tamen ea omnia se parum curare, quippe qui Caesaris patrocinio et plausu fruatur et dignos tantum opprobriis carpat *„integer ipse"* (v. 83—85.).

Quae cum omnia ita scripta sint, ut poetae consilium ea in cunctorum adspectum lucemque proferendi non possit non apparere: quis tandem dubitet satiram absoluto libro prooemii loco additam esse, ut tum caussa novi operis et poetae consilium explicarentur, tum iniqui rumores, qui libro I. edito increbruerant, rejicerentur?

Restat ut libri I. satiram 10. epilogum esse paucis significem. Merito Weichert. de Var. et Cass. p. 49. eam dixit apologiam studiorum poeticorum, in quae Horatius ad illud usque tempus incubuerit. Orditur a defensione judicii de Lucilio in Sat. 4. facti, quod permulti inique tulerant. Istis igitur Lucilii admiratoribus et novae poesis osoribus illudens, quam vere judicaverit, in majore eclogae parte probat. Tum a v. 72. ita inflectit sermonem, ut, dum accurate eleganterque scribendo summam scriptori laudem quaerendam esse ostendit — non turbae sed paucorum eruditorumque lectorum — viam sibi sternat ad totius satirae summam. Insulsas vulgi vellicationes ait a se ne flocci quidem habitum iri. Fautorum potius doctorumque amicorum plausum se quaerere. Quem si consecutus fuerit, cumulate sibi satisfactum esse. Proinde, ubi splendidam fautorum coronam a v. 81 sq. qua par erat observantia compellavit, pergit a v. 98.:

— quibus haec, sunt qualiacunque,
Arridere velim, doliturus, si placeant spe
Deterius nostra. Demetri, teque, Tigelli,
Discipulorum inter jubeo plorare cathedras.
I, puer, atque meo citus haec subscribe libello.

Quorsum, amabo te, haec spectant? Cur patronos et ami-

cos in scenam quasi produxit? Cur his ut placeant scripta cupit, qui tamen, si qui alii, ea norant? Viden? Ita tibi rem confidenter informa. Quae poemata eruditis illis Horatii amicis recitationibus tantum vel uno alterove descripto exemplari obiter innotuerant, ea nondum ab omni parte dijudicari aestimarique poterant. Iam cum Horatius syllogen editurus et ita singula quaeque communi omnium judicio subjecturus esset, recte id sibi curae cordique esse potuit significare, ut ab omnibus ea etiam accuratiore lectione instituta probarentur. Fortasse quasdam satiras ne amicis quidem praelegerat. Sed vides jam illa verba *„doliturus si placeant spe"* prorsus non posse intelligi, nisi Horatium haec omnia scripsisse statuas tum cum totius libelli editionem pararet. Vides hanc ipsam satiram esse epilogum. Et profecto epilogi naturae pia ista vota conveniunt, quibus nobile par fratrum, Demetrium et Tigellium, nasutulorum obtrectatorum veluti signiferos, prosequitur. Quid quod ea in ultimo versu puerum jubet *libello suo* subscribere? Hiscine diffides? At libellus, inquit, intelligendus hic Sermo, ut Sat. 1, 4. 71. Sunt apinae tricaeque. Tanquam vel ipse Horatius prohibere potuerit, quominus ea quae semel in fine totius voluminis posita erant de toto intelligerentur! Quin omne loci acumen infringitur et perit, si hunc tantum sermonem ab Horatio intellectum esse putes. Quam debilis sententia: I puer atque *meo sermoni* haec subscribe! Contra qui sales et quanta festivitas, si perhumanam istam salutem, quam modulatorum gregi dicit, in exitu libri confecti et Vertumnum Janumque spectantis cogitaveris, scilicet quo honorificentius illos missos faciat!

§. 2.

Liber Sermonum posterior anno u. c. 724. editus.

Sequitur ut de tempore quaeramus, quo alter Sermonum liber publici juris factus fuerit. Id etiamsi non ita constitui possit, ut nulla dubitatio remaneat, ob indiciorum vel defectum vel incertam naturam: tamen hujus me quaestionis non poenitebit, si quam maxime probabilia expiscatus esse visus fuerim, et tum eos falsos esse evicerim, qui

librum ante pugnam Actiacam prodiisse arbitrati sunt [23]), tum eos, qui ejus confectionem et editionem ad ann. usque 726. [24]) vel 727. [25]) protulerunt. Quodsi pauculis quae per librum sparsae sunt temporum notis institeris, indeque singulorum Sermonum natales quaesiveris, nullam ita comparatam intelliges, ut certam figere queas aetatis seriem. Quare ut aliquid certe extricemus probabiliter, circumspiciendum erit, quid in his rebus dubiis dubium sit minime. Omnium igitur certissimum judico, satiram VI. post pugnam Actiacam et quidem labente anno u. c. 723. edolatam esse; id quod post Massonum vit. Hor. p. 150—154. dilucide probavit Kirchner. in quaest. p. 19. §. 37. et 38. Cujus computationis qui singula argumenta examinare voluerit, is eam non poterit non verissimam habere. Deinde satira prima vix dubitari potest quin anno u. c. 724. scripta sit. Atqui haec omnium haud dubie novissima est. Ergo consequens est, ut totius libri confectio et editio in ann. 724. inciderit. Non autem de posteriore anno cogitari posse inde intelligitur, quod Horatius, quamquam aliquoties honorificam Octaviani rerumque ab eo gestarum mentionem fecit (Sat. 2, 1. 10 sq. 84. 5, 62 sq. 6, 53.), nusquam tamen nec Iani anno 725. clausi, nec splendidissimi triumphi, quem aestate ejusdem anni Octavianus egit, nec aliarum rerum meminit, quae justa celebratione dignae erant. Talia vix reticuisset, si anno u. c. 725. vel postea poemata scripsisset totumque librum edidisset. Sed nolim discernere, num sylloge anno 724. revera publici juris facta sit. Certe confecta fuit, nec alii facile cancelli inter quos prodierit constitui poterunt, quam pugna Actiaca et triumphus aestate anni 725. actus.

---

23) Bentl. (720 — 22.), Wieland., Heindorf. et nuperrime Zumpt. in annal. crit. Berol. ann. 1833. p. 660.

24) Passov. vit. not. 146., Kirchner. quaest. p. 19.

25) Weich. p. lat. rel. p. 298. not. 22. de Var. et Cass. p. 238., Obbarius in Seebod. Jahn. Klotz. annal. 1836. vol. 16. fasc. 1. p. 48. et vol. 15. p. 64.

OCT. 20. 1867.

LIBRARY OF CONGRESS
0 003 093 496 9

LIBRARY OF CONGRESS
0 003 093 496 9